

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Diplomová práce

2018

Vojtěch Andrš

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Moc malých států: případ Gruzie 2004-2012

Diplomová práce

Autor práce: Vojtěch Andrš

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: doc. PhDr. Emil Aslan, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. 7. 2018

Vojtěch Andrš

Bibliografický záznam

ANDRŠ, Vojtěch. *Moc malých států: případ Gruzie 2004-2012*. Praha, 2018. 66 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Emil Aslan, Ph.D.

Rozsah práce: 110 134 znaků včetně mezer

Abstrakt

Tato práce se zabývá použitím zahraničněpolitické moci Gruzii na USA, státy EU a Rusko v letech 2004-2012. Gruzie v tomto období chtěla dosáhnout úzkého spojení s USA a evropskými státy a vstoupit do euroatlantických organizací, Evropské unie a NATO. Na druhé straně se snažila omezit vliv Ruska na gruzínském území. Brzy se totiž ukázalo, že nový gruzínský režim nebude s ruským sousedem vycházet dobře a že obě země budou ve sporu kvůli Abcházii a Osetii, dvěma separatistickým republikám na gruzínsko-ruské hranici. Cílem této práce je identifikovat typy moci, které Gruzie použila, aby dosáhla svých cílů. Práce přitom využívá koncepty malého státu a moci v mezinárodních vztazích, dále také vychází z Nyeho rozdělení měkkou a tvrdou moc. Pro účely ovlivňování západních států Gruzie zvolila kombinaci měkké a tvrdé moci. Měkká moc v tomto případě znamenala především prezentaci atraktivních gruzínských hodnot – zejména prozápadního smýšlení a demokracie, které měly získat Gruzii podporu západních států. V menší míře se pak Gruzie spoléhala na moc zahraniční politiky a kultury. Gruzie se ale také snažila používat nástroje tvrdé moci – využívala svou bezpečnostní důležitost, ekonomickou i politickou atraktivitu. Na Rusko se Gruzie pokoušela působit pouze nástroji tvrdé moci, pomocí ostré rétoriky a oficiálních protestů a také pomocí akcí bezpečnostních složek, což je pro malý stát obzvláště netradiční druh moci.

Abstract

This study focuses on use of foreign-policy power by Georgia on USA, EU member states and Russia during 2004-2012. In this period, Georgia wanted to enter into alliance with USA and EU states and gain access to Euro-Atlantic organizations, European Union and NATO. At the same time, Georgia wanted to reduce Russian influence on Georgian soil. After a few months of the new Georgian regime it was clear that the relation with its big neighbor will be difficult, mainly because of the two separatist republics on Georgian-Russian border, Abkhazia and South Ossetia. The aim of this study is to determine categories of power that Georgia used to achieve its goals. The study uses concepts of small state and power in international relations. Besides, it uses Nye's concept of soft and hard power. For influencing Western states Georgia chose the combination of soft and hard power. Soft power of Georgia has been mainly based on presentation of attractive values – pro-Western thinking a democracy – which should have attracted Western support. To a lower extent, foreign policy and culture were also used as sources of soft

power. Georgia's hard power consisted of security importance and economic and political value of the country. In case of Russia, Georgia used only tools of hard power which included harsh rhetoric and official protests and also aggressive actions of Georgian armed forces, very unusual type of power for a small state.

Klíčová slova

moc v mezinárodních vztazích, malý stát, měkká moc, tvrdá moc, Gruzie, Spojené státy, Evropská unie, Rusko

Keywords

power in international relations, small state, soft power, hard power, Georgia, United States, European Union, Russia

Title

The power of small states: A case study of Georgia (2004-2012)

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. Aslanovi za cenné rady a vstřícný přístup během psaní práce.

Obsah	
Úvod	2
1. Definice pojmů – koncept malý stát a moc v mezinárodních vztazích	6
1.1 Malý stát	6
1.2 Moc v mezinárodních vztazích	8
2. Moc malých států – stav debaty	10
3. Uplatňování moci na USA a evropské státy	17
3.1. Měkká moc	17
3.1.1 Politické hodnoty a domácí politika	17
3.1.2 Zahraniční politika	29
3.1.3 Kultura	31
3.2 Tvrdá moc	32
3.2.1 Politický význam	33
3.2.2 Ekonomický význam	34
3.2.3 Bezpečnostní význam	35
4. Uplatňování moci na Rusko	37
4.1 Ostrá rétorika a oficiální protesty	38
4.2 Akce gruzínských bezpečnostních složek	43
5. Gruzínský případ v perspektivě debaty o moci malých států	46
Závěr	49
Summary	51
Použité zdroje	53

Úvod

Moc v mezinárodních vztazích byla v historii asociována vždy spíše s velkými státy. Malé státy byly naopak tradičně považovány za objekty mezinárodní politiky, které samy téměř žádnou moc mít nemohou. Tento předpoklad se ale začal v posledních desítkách let měnit a malým státům se v akademické literatuře nově začala přiznávat větší moc. Tato práce se zaměřuje právě na moc malých států, konkrétně na to, jakou moc se malé státy pokoušejí uplatňovat a jak se ji pokoušejí uplatňovat. Práce si vybírá příklad gruzínské zahraniční politiky v období 2004-2012, která je z tohoto pohledu obzvláště zajímavá. V tomto období byla v Gruzii u vlády Sjdnocená národní strana v čele s prezidentem Saakašvilim. Tato převážně mladá politická elita se dostala k moci na přelomu let 2003 a 2004 po tzv. Revoluci růží, jejíž rozbuškou byly volební podvody ve prospěch prezidenta Eduarda Ševarnadzeho. Po masových protestech byl Ševarnadze donucen odstoupit. Během několika měsíců se konaly prezidentské a parlamentní volby a zástupci Sjdnocené národní strany získaly díky vítězství v obou volbách většinu politické moci.

Noví vládcí hned po svém nástupu ohlásili reformní program, jež měl Gruzii proměnit v demokratičtější a bohatší zemi. Součástí tohoto plánu byla snaha vytvořit úzké spojení se západními státy – zejména se Spojenými státy americkými. A to s perspektivou budoucího vstupu do klíčových organizací euroatlantického světa – Evropské unie a Severoatlantické aliance. Naopak spolupráce s vlivným hráčem v regionu Ruskem se hlavně kvůli konfliktu o Abcházii a jižní Osetii, což jsou dvě separatistická území na rusko-gruzínské hranici, brzy ukázala jako nežádoucí. Gruzie se snažila po celé toto období vymanit z ruského vlivu. Tématem této práce je tedy zahraničněpolitická moc Gruzie, kterou se pokoušela uplatňovat na USA, evropské státy a Rusko v letech 2004-2012.

Snahy o ovlivňování západních států i Ruska byly už částečně popsány v některých pracích o zahraniční politice Gruzie. Téma zahraniční politiky Saakašvilioho období skutečně vyvolává značný zájem akademiků, a to zejména kvůli válce v jižní Osetii. Domnívám se však, že i přesto je třeba vytvořit další práci, která bude věnována pouze způsobu ovlivňování západních států i Ruska a která celé téma důkladně zanalyzuje. Šlo totiž o prvek, který byl velmi důležitý pro zahraniční politiku celé éry. Na tom, jestli se Gruzii podaří integrovat do euroatlantických struktur a zbavit se vlivu Ruska, závisel

úspěch celého politického režimu. Dalším důvodem pro zpracování tématu je to, že případ Gruzie může rozvíjet debatu o moci malých států. To znamená, že může upravovat existující poznatky o tom, jak malé státy používají moc, jaké zdroje tato moc má, jaké jsou omezení této moci apod. Kromě toho, zasazení práce do kontextu jiných případů může mít význam i z hlediska případu samotného. Může dodat jistý vhled do toho, jak si případ stojí v porovnání s ostatními, v čem je výjimečný, v čem běžný a podobně. Tato práce sice není první, která dává případ postsovětské Gruzie do souvislosti konceptu malý stát, ale ty, které už to učinily, sledovaly trochu jiné cíle. Gvalia a kolektiv publikovali v roce 2009 článek *Thinking Outside the Bloc: Explaining the Foreign Policies of Small States*, ve které se snažili vysvětlit příčiny neortodoxní zahraniční politiky „Saakašviliho“ Gruzie a konfrontovat je s existujícími předpoklady o motivacích zahraniční politiky malých států. Čili šlo o příspěvek do diskuze o malých státech, který se k ní ale vyjadřoval jiným způsobem.

Frederik Coene ve své knize *Instrumentalising Euro-Atlanticism: Euro-Atlantic Discourse in Georgia from the Rose Revolution to the Defeat of the United National Movement* v úvodu zpracovává metody, jakými malé státy lákají větší spojence ke spolupráci a v pozdější části knihy popisuje jak se Gruzie snažila pomocí zahraničněpolitické diskurzu nalákat spojence z Evropy a USA. Nicméně, obě části příliš nekooperují, autor se nesnaží na bázi gruzínského případu teorii nějak rozvíjet, a co je nejdůležitější, práce zahrnuje pouze jednu část použitých druhů gruzínské zahraničněpolitické moci. Jeho práce je totiž obecně zaměřena na euroatlantický diskurz (a to hlavně na ten vnitropolitický), spíš než na mocenské nástroje malých států. Gruzii a malým státům se také věnuje diplomová práce Levana Bokerii *Bezpečnostní strategie malých států v sousedství velmocí*, obhájená v roce 2017 na Institutu politologických studií Univerzity Karlovy, ovšem i ta přistupuje k tématu jiným způsobem. Bokeriova práce se zabývá příčinami výběru bezpečnostní strategie, tedy proč se Gruzie v období své nezávislosti nejprve snažila s Ruskem spolupracovat a proč došlo později k odklonu směrem k západním státům. Kdežto tématem předkládané práce je uplatňování zahraničněpolitické moci Gruzii na západní státy a Ruskou federaci.

Hlavní otázkou této práce je, jaké typy moci se Gruzie snažila uplatňovat, aby dosáhla naplnění svých plánů – tedy úzkého spojení s USA a evropskými státy a omezení vlivu Ruska v Gruzii. S tím souvisí vedlejší otázky, které z té hlavní vyplývají –

z jakých zdrojů tyto druhy moci vycházely, které hrály větší či menší roli, jak měly podle předpokladů gruzínských politiků fungovat, jestli šlo o takzvanou měkkou nebo tvrdou moc apod. Zjednodušeně řečeno, cílem této práce je identifikovat tyto druhy moci a podat analýzu toho, jak fungovaly. Předkládaná práce je případovou studií, která pracuje s případem pokusu o uplatnění moci malým státem. Využívá dvou konceptů používaných v rámci studia mezinárodních vztahů, a to konceptu moci v mezinárodních vztazích a konceptu malého státu (problémem jejich definice se zabývají následující kapitoly). Práce tyto dva koncepty kombinuje a soustředí se na moc malých států. Tím se zároveň řadí do proudu literatury o malých státech, který se objevil v posledních letech. Tento přístup oproti dřívějším přístupům, které na malé státy jako na disponenty moci příliš nenahlížely, chápe malý stát jako prvek mezinárodního prostředí, který má moc, byť je specifická a má menší rozsah. Kromě těchto konceptů, je také využíváno rozdělení moci na měkkou a tvrdou, jehož autorem je americký politolog Joseph Nye. Tato typologie moci je v práci využívána pro základní rozlišení jednotlivých druhů moci. Mezi několika odlišnými typologiemi byla ta Nyeho vybrána, protože dobře zohledňuje druhy moci nezaložené na síle ekonomiky nebo armády, což se velmi hodí v případě malých států a obzvláště Gruzie.

Zdroje, z nichž práce vychází, jsou jak primární, tak sekundární. Primární zdroje jsou využívány výhradně v analytické části a jde zpravidla o vyjádření politiků, která jsou buď analyzována jako druh uplatňování moci nebo slouží k ilustraci textu. Patří sem například tiskové zprávy kanceláře gruzínského prezidenta či ministerstva zahraničí, komentáře prezidenta publikované v tisku nebo záznamy projevů. V malé míře jsou v práci zastoupeny jiné primární zdroje, např. soudní spisy z mezinárodních soudních řízení. Část sekundárních zdrojů tvoří na jedné straně teoretická literatura z oboru mezinárodních vztahů, jež je využita především v teoretickém úvodu. Sem patří práce zabývající se definicemi konceptů malého státu a moci v mezinárodních vztazích, také Nyeho kniha o měkké a tvrdé moci. Část věnovaná debatě o moci malých států vychází na jedné straně z prací popisujících teoretické modely moci malých států, na druhé straně i z případových studií. V analytické části jsou využívány novinové články a agenturní zprávy, především renomovaných zahraničních médií jako je Radio Free Europe, BBC nebo Reuters. V několika případech práce čerpá i z gruzínských anglojazyčných médií, zejména ze zpravodajského portálu Civil Georgia.

Práce také samozřejmě vychází z odborné literatury o gruzínské zahraniční i domácí politice. Mezi klíčové zdroje využité v empirické části rozhodně patří článek *Georgia's Choices: Charting a Future in Uncertain Times* Thomase de Waala. Tato práce podává komplexní pohled na většinu období Sjednocené národní strany – zdůrazňuje jeho nejcharakterističtější části a jeho úspěchy i neúspěchy. Klíčovou prací je také již zmíněná kniha Frederika Coeneho *Instrumentalising Euro-Atlanticism*,¹ která přináší řadu cenných poznatků a interpretací zejména v oblasti gruzínského euroatlantického diskurzu, což je zásadní pro pochopení vztahu Gruzie se západními státy i vnímání Západu v Gruzii. Kniha Gerarda Toala *Near Abroad: Putin, the West and the Contest over Ukraine and the Caucasus* poskytuje velmi hodnotné informace o povaze gruzínsko-amerických vztahů ve zvoleném období, zejména o neformálních vztazích a roli lobbistů. Článek Tsygankova a Tarver-Wahlquista *Duelling Honors: Power, Identity and the Russia–Georgia Divide* je důležitý zejména kvůli tomu, že podává detailní přehled rusko-gruzínských vztahů od Revoluce růží až do války v jižní Osetii. Poslední zásadní prací je kniha Wivela a Mouritzena *Explaining Foreign Policy: International Diplomacy and the Russo-Georgian War*, která je hodnotná zejména svým důsledným a nezaujatým analytickým přístupem, který bod po bodu prochází různé interpretace té či oné části konfliktu v jižní Osetii. Ve výsledku jde o impozantní práci, která dá čtenáři hluboký vhled do značně komplexní problematiky.

Struktura práce je tvořena pěti kapitolami. První je teoretická kapitola, která přináší definice základních konceptů, se kterými text pracuje. V první podkapitole je rozebrán koncept malý stát a jeho různé kvalitativní a kvantitativní definice. Součástí podkapitoly je také vysvětlení, proč je Gruzie v této práci za malý stát považována. Předmětem následující podkapitoly je definice druhého klíčového konceptu, a to konceptu moci v mezinárodních vztazích. Zde jsou opět nastíněny způsoby, jak je tento koncept v akademickém prostředí chápán a také je představeno Nyeho rozdělení moci na měkkou a tvrdou, které je v práci často využíváno. Poslední teoretická kapitola se zabývá debatou o moci malých států, což je součást širší debaty o zahraniční politice malých států. Zde jsou nejprve představeny obecnější teoretické koncepce a poté přijdou na řadu jednotlivé případové studie.

¹ Jedná se o dizertační práci, která později vyšla v nakladatelství Routledge: Frederik Coene, *Euro-Atlantic Discourse in Georgia: The Making of Georgian Foreign and Domestic Policy After the Rose Revolution* (Londýn: Routledge, 2015).

Pak už přichází analytická část, která se zabývá tím, jak se Gruzie pokoušela působit na USA a evropské státy pomocí měkké a tvrdé moci. Nejprve jsou analyzovány jednotlivé součásti měkké moci – politické hodnoty, zahraniční politika a kultura. Nejsilněji se kapitola věnuje první zmíněné variantě měkké moci, protože v tomto případě hrála největší roli. Poté přichází část, jež se zaměřuje na opak měkké moci, kterým je tvrdá moc. V případě Gruzie jsou analyzovány tři její aspekty – bezpečnostní, politický a ekonomický. Následně přichází kapitola, která analyzuje pokus o uplatnění moci na Rusko. V tomto případě Gruzie používala jenom tvrdou moc, která se sestávala jednak z ostré rétoriky a formálních protestů a jednak z akcí gruzínských bezpečnostních složek. Poslední částí před závěrem je kapitola, jež má zasadit případ Gruzie do debaty o moci malých států, což znamená zamyslet se, jak tento případ odpovídá existujícím teoretickým modelům a případovým studiím.

1. Definice pojmů – koncept malý stát a moc v mezinárodních vztazích

1.1 Malý stát

Jedním z největších problémů konceptu malý stát je neexistence jeho obecně uznávané definice. Důsledkem rozdílnosti existujících definic je to, že některé státy jsou v různých pracích označovány za malý stát i za středně velký stát (například Švédsko, Nizozemsko aj.).² Také to vede k tomu, že někteří autoři na základě definičního problému zpochybňují smysl existence konceptu jako takového. Část autorů definuje malé státy kvantitativně, to znamená podle jejich rozlohy, počtu obyvatel, hrubého domácího produktu (HDP s podílem menším na světovém HDP než 1%) atd. Někteří z nich se spoléhají pouze na jeden kvantitativní ukazatel, jiní jich kombinují více. Nejčastější je definice na základě počtu obyvatel, jednak je možné jej snadno určit a jednak je často navázán na další ukazatele jako je velikost ekonomiky nebo armády.³ Otázkou však je, kde stanovit příslušnou početní hranici. Některé práce stanovují jeden a půl milionu obyvatel

² Štěpánka Zemanová a kol., „Zahraničněpolitické strategie malých států v současném mezinárodním prostředí,“ *Mezinárodní vztahy* 50, č. 3 (2015): 7.

³ Matthias Maass, „The Elusive Definition of the Small State,“ *International Politics* 46, č. 1 (2008): 71–72,67.

jako maximum,⁴ jiné až patnáct milionů.⁵ Problémem těchto hranic je to, že jejich výběr není dostatečně odůvodněn a závisí na subjektivním dojmu autora, co je malé a co ne.⁶

Další část autorů přistupuje k definici kvalitativně a definuje malé státy na základě jejich moci v mezinárodních vztazích (respektive bezmoci). Malý stát je často považován za slabý článek mezinárodního společenství, někdy je přímo nazýván „slabým státem“ (weak state). Je vnímán jako prvek v mezinárodním prostředí, který nedokáže ovlivňovat jiné státy a není schopen se bránit před vnějšími hrozbami. Dalším způsobem je kvalitativní definice na základě typických vzorců chování v mezinárodních vztazích. Mezi tyto druhy chování patří například prosazování mezinárodních institucí a dodržování mezinárodního práva, odpor k použití hrubé síly v mezinárodních vztazích, prosazování zahraničněpolitické agendy menšího rozsahu aj. Ale i tento způsob definice malého státu byl a je napadán, neboť je obtížné vytvořit seznam vzorců chování, které by byly platné pro všechny malé státy. Jinými slovy malé státy se často chovají od sebe navzájem dost odlišně.

Další varianta definice závisí na způsobu nahlížení na stát, ať už ze strany státu samého nebo ze strany dalších států nebo institucí. Ovšem ani na tuto definici se nelze spolehnout, neboť některé státy mohou samy sebe podceňovat (například jižní Korea považuje sama sebe za malý stát), může dojít k rozdílnému vnímání jednoho státu ze strany více subjektů, dále může dojít k politickému zneužití definice, neboť ji v tomto případě vytvářejí politici a diplomaté. Řešením problému by mohla být kombinace kvalitativních a kvantitativních definic, tedy, že malý stát musí být malý fyzicky (například počtem obyvatel) a musí se i jako malý stát chovat. Ale ani současný stav, kdy centrální definice neexistuje, podle Maasse nemusí být vnímán pouze negativně. Malý stát může být definován jako malý podle toho, na co se daný autor zaměřuje. Tím pádem by malý stát mohl a možná i měl být definován různými způsoby. Pokud se daný autor zaměřuje na zdroje v tom případě je vhodná definice kvantitativní. Pokud se zaměřuje na jeho chování, poté by definice měla být kvalitativní.⁷

⁴ Lino Briguglio a kol., *Toward an Outward-Oriented Development Strategy for Small States: Issues, Opportunities, and Resilience Building* (Washington, D.C.: World Bank and Commonwealth Secretariat, 2006), 1.

⁵ David Vital, *The Inequality of States: a Study of the Small Power in International Relations*, (Oxford: Clarendon, 1967), 8.

⁶ Maass, „The elusive...“, 67.

⁷ Tamtéž, 77–81.

Přes neexistenci obecně respektované definice malého státu se domnívám, že Gruzie byla v letech 2004-2012 malým státem. Gruzie spadá pod většinu existujících kvantitativních i kvalitativních definic. Počet obyvatel byl lehce pod čtyři miliony, podíl na světovém HDP byl velmi nízký, rozhodně méně než 1%.⁸ Chování v mezinárodním prostředí také přibližně odpovídá existujícím kvalitativním definicím. Zahraniční politika Gruzie se soustředila na hledání silných spojenců, vstup do mezinárodních organizací a vytváření regionálních uskupení. Jediným silně nestandardním prvkem v zahraniční politice Gruzie byl jeho až agresivní přístup k Rusku, který neodpovídá zavedeným představám o chování malých států. Kromě toho, že Gruzie odpovídá většině definic, je také jako malý stát chápána v již vydaných akademických pracích (např. již zmíněné knihy Coeneho a Gvalii a kol., dále např. Kotchikian *The Dialectics of Small States: Foreign Policy Making in Armenia and Georgia*).

1.2 Moc v mezinárodních vztazích

Podobně jako koncept malého státu je koncept moci v mezinárodních vztazích nahlížen z různých perspektiv. V rámci akademické literatury existují dva základní přístupy chápání moci – ten tradiční založený na vlastnictví zdrojů a ten modernější založený na vztahu dvou a více subjektů (vztahová moc).⁹ Fels ve své práci identifikuje ještě třetí typ chápání moci, který se nazývá strukturální moc (structural power).¹⁰ Chápání moci na základě zdrojů (tzv. agregátní moc) znamená, že moc je vnímána jako souhrn určitých zdrojů, které jejich vlastníci vědomě a cíleně používá. Mezi tyto zdroje lze řadit rozlohu, počet obyvatel, ekonomiku, vojenskou sílu, technologie, politickou stabilitu, přírodní zdroje aj.¹¹ Výhodou agregátního přístupu je to, že je snadno měřitelný. Samotné vlastnictví zdrojů však nevytváří moc nad někým, což bylo důvodem, proč se od tohoto chápání moci začalo v akademické literatuře upouštět a proč byl tento přístup nahrazen vztahovým chápáním moci.¹² Tento typ moci by se dal charakterizovat Dahlovou definicí „A má moc nad B do té míry, že může donutit B udělat něco, co by jinak neudělal.“¹³ Moc v tomto pojetí tedy nezávisí pouze na zdrojích, ale i na schopnosti je používat tak, aby

⁸ „Georgia,” World Bank Data Bank, World Bank, <https://data.worldbank.org/country/georgia>.

⁹ Joseph Nye, „Hard, Soft, and Smart Power,” in *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, ed. Andrew F. Cooper, Jorge Heine a Ramesh Thakur (Oxford: Oxford university Press, 2013), 2.

¹⁰ Enrico Fels, *Shifting Power in Asia-Pacific?* (Basilej: Springer International Publishing, 2013), 171.

¹¹ Fels, *Shifting...*, 158–164.

¹² Nye, „Hard...,” 2–3.

¹³ Robert A. Dahl, „The Concept of Power“, *Behavioral Science* 2, č. 3 (1957): 202–203, https://www.unc.edu/~fbaum/teaching/articles/Dahl_Power_1957.pdf.

vytvářely moc nad někým.¹⁴ Jak píše Nye, první přístup se zaměřuje na skutečnost ex ante (před událostí), na množství zdrojů, kdežto ten druhý se soustředí na výsledky ex post (po události), na reálnou schopnost změnit chování druhého aktéra.¹⁵

Třetí typ chápání moci, který zmiňuje Fels, se nazývá moc strukturální. Ta náleží tomu, kdo je schopen vytvářet nebo ovládat struktury v mezinárodních vztazích. Jinými slovy se jedná o moc stanovit „pravidla hry“ mezinárodních vztahů. Za tento druh moci se uvádí například vytvoření mezinárodních organizací západními státy po druhé světové válce. Problémem tohoto nahlížení na moc je ovšem diverzita ve vnímání pojmu struktura – někdo jej považuje za „kolektivní pravidla a zdroje, které strukturují chování“, jiní autoři za „systémy lidských vztahů.“ atd. Někteří autoři také upozorňují na to, že strukturální moc je vlastně druhem vztahové moci, vytváří se zde vztah mezi slabšími a silnějšími jedinci v mezinárodním prostředí. V podstatě jde také o „moc nad někým“, s tím rozdílem, že to je moc nepřímá, která funguje skrze nastolené struktury.¹⁶ Tato práce upřednostňuje vztahovou definici moci. Jak již bylo zmíněno, agregátní definice je nevhodná, protože vlastnictví zdrojů nemusí nutně znamenat moc nad někým. Strukturální moc není dostatečně univerzální a týká se pouze některých států, je to spíše typ moci než definice moci.

Typologií moci v mezinárodních vztazích existuje celá řada, tato práce se bude opírat o jednu z nejrozšířenějších, jejímž autorem je Joseph Nye, americký politolog. Nye rozlišuje moc v mezinárodních vztazích na tvrdou (hard power) a měkkou (soft power), případně chytrou moc (smart power), jež je efektivní kombinací obou základních složek moci. První typ moci zahrnuje hrubé donucovací prostředky, typicky vojenskou sílu nebo hrozbu jejího použití, ale i ekonomické metody, jako je podplácení nebo negativní ekonomické sankce. Měkká moc spočívá v přitažlivosti daného státu, který je schopen získat na svou stranu ostatní státy pomocí atraktivity svých politických hodnot, své kultury nebo své zahraniční politiky. Hodnotová část měkké moci může zahrnovat například demokracii nebo kapitalismus, kulturní část například literaturu nebo film. Zahraničně-politická část zahrnuje akce státu v zahraničí, jež jsou vnímány jako legitimní a morální, například zahraniční pomoc nebo zprostředkování konfliktů. Tyto tři zdroje však nevytváří měkkou moc automaticky, záleží na tom, kde a jak jsou použity. Například některé kulturní

¹⁴ Fels, *Shifting...*, 171.

¹⁵ Nye, „Hard...“ 2.

¹⁶ Fels, *Shifting...*, 171–179.

produkty mohou za určitých okolností vytvářet silně pozitivní i silně negativní reakce, to samé lze říci o zahraniční politice a politických hodnotách.¹⁷

Důležitou vlastností měkké moci je to, že je mnohem méně pod kontrolou státu oproti tvrdé moci, stát například ovládá svou armádu výhradně. Kontrola měkké moci je obzvláště slabá v oblasti kultury, kde tvůrci kulturních produktů sledují především svoje zájmy (alespoň ve svobodných společnostech), které nemusí být nutně v souladu se zájmy politiků a diplomatů.¹⁸ Jistým problémem měkké moci je to, že často vytváří spíše celkový, rozptýlený vliv v mezinárodních vztazích, než jeden konkrétní výsledek, který by se dal snadno určit a změřit. Nye přirovnává měkkou moc k finančním investicím, politici investují politický kapitál a výsledkem je zisk lepší mezinárodní pozice jejich státu. Dalším specifickým měkké moci je to, že funguje spíše v pluralitní společnosti, kde mají občané větší vliv na rozhodovací procesy a jejich názor (který je ovlivnitelný měkkou mocí) musí být brán v potaz.¹⁹

2. Moc malých států – stav debaty

Jak píše Chong a Maass, tradiční nahlížení na malé státy, které spočívalo v předpokladu, že jsou velmi nedůležitým články v mezinárodních vztazích, bylo vždy nepřesné a v dnešní době už je vyloženě zastaralé. Malé státy nejsou rozhodně bezmocné, ale jejich moc má svá specifika, kromě toho, že je menší, tak na sebe bere jiné podoby, než je zvykem u větších států.²⁰ Úkolem této kapitoly je ukázat variabilitu a možnosti moci malých států. První část tohoto oddílu se bude týkat prací, které se zabývají mocí malých států obecně a docházejí k obecnějším závěrům o tom, čím je moc malých států specifická. Ve druhé části budou představeny vybrané případové studie ukazující různé způsoby použití moci malými státy.

Long rozlišuje tři druhy moci malých států, specifickou vnitřní moc (particular-intrinsic), odvozenou (derivative) a kolektivní (collective). Specifická vnitřní moc²¹ vychází z vnitřních vlastností či zdrojů daného státu. Ty běžně zahrnují například naleziště klíčových nerostů nebo strategickou polohu. V některých výjimečných případech se může

¹⁷ Joseph S. Nye, *Soft power: the means to success in world politics* (New York: PublicAffairs, 2004), 5–8.

¹⁸ Tamtéž, 14–15.

¹⁹ Tamtéž, 15–16.

²⁰ Alan Chong a Matthias Maass „Introduction: the foreign policy power of small states,“ *Cambridge Review of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 381–382.

²¹ Long používá přídavné jméno specifická (particular), aby zdůraznil, že malé státy používají zvláštní typy vnitřní moci.

jednat i vojenskou moc, kdy se mu daří vzdorovat i větším státům, díky vyspělé armádě nebo výhodným strategickým podmínkám. Vnitřní moc malého státu ale nevychází pouze z materiálního zdrojů, ale může vycházet i z „identity“ daného státu. Identita je podle Longa konstruována na základě domácí i zahraniční politiky a také podle toho, jak ji chápou ostatní členové mezinárodního společenství. Jinými slovy jedná se o představu o tom, jaký stát je. Akce státu jsou poté interpretovány na základě této identity. Long uvádí případ Finska, jehož „identita“ spočívá v tom být „chytrý a inovativní“ nebo příklad Kataru, kterému se podařilo vybudovat si jméno jako centrum finančnictví nebo letecké dopravy.²²

Odvozená moc je moc získaná od většího spojence. Závisí na schopnosti přesvědčit jej, aby s malým státem svou moc sdílel. K těmto cílům mohou být použity různé metody zahrnující lobbying nebo využívání emigrace a místních podporovatelů. Podle Longa má tento typ moci spíše menší rozsah, neboť malý stát má pouze omezené možnosti ovlivňovat velmoci a může se soustředit pouze na témata menšího rozsahu. Problémem tohoto typu moci je to, jestli je vůbec možné určit jeho rozsah. Ne vždy lze totiž poznat, kdy se velmoc rozhodla k určitému kroku z vlastní vůle a kdy na základě vlivu malého státu.²³ V souvislosti s tímto typem by bylo vhodné dodat, že schopnost ovlivňovat velmoc závisí také na přirozené moci daného státu například naleziště klíčových surovin (pokud jsou skutečně kontrolována daným malým státem) mohou zvýšit zájem velmoci o daný malý stát. Třetím typem je moc kolektivní, která spočívá ve společné moci malého státu a několika dalších malých nebo středně velkých států, které mezi sebou spolupracují. Společně tyto státy mohou zvýšit nátlak na větší stát nebo koordinovaně působit v mezinárodních organizacích. Mezinárodní organizace jsou zpravidla malými státy podporovány, v rámci nich se často mohou snáze prosazovat než mimo ně. Mají zde automaticky právo účastnit se jednání, někdy i hlasovací právo se stejnou vahou jako větší státy. Dále existuje institut předsednictví, který opět umožňuje malým státům zvětšovat svůj vliv.²⁴

Chong se zabývá specifiky měkké moci (soft power) u malých států. Rozlišuje tři základní pilíře, o které se měkká moc malých států opírá – propagace ekonomického potenciálu země, modelů dobré správy věcí veřejných a diplomatické mediace. První typ

²² Tom Long, „Small States, Great Power? Gaining Influence Through Intrinsic, Derivative, and Collective Power,“ *International Studies Review* 19 (2017), 194–196.

²³ Tamtéž, 196–198.

²⁴ Tamtéž, 196–200.

měkké síly označuje viditelnou kompetenci schopně řídit ekonomické záležitosti země, což je obzvláště důležité v době celosvětově propojené ekonomiky, kdy závisí ekonomický úspěch země na její reputaci. Dobrá správa věcí veřejných je, jak Chong poznamenává, subjektivní pojem, ovšem zpravidla bývá asociována s právním státem, dodržováním lidských práv, nízkou úrovní korupce nebo byrokratickou efektivitou. Poslední typem měkké síly je diplomatická mediace, která vyžaduje zejména „morální kapitál“, který vychází z domácí i zahraniční politiky malého státu. Klíčovou vlastností mediátora je kromě vnitřní morální integrity i jeho nestrannost. Malé státy mají výhodu pro pozici mediátora v tom, že se od nich v mezinárodním prostředí neočekává, že budou agresivní a mocichtiví, ale mírumilovní a nezaujatí. Všechny tyto druhy měkké síly mohou vést k „virtuálnímu zvětšení“ malého státu v mezinárodní politice. Což znamená že malý stát může být vlivnější a mocnější, než by odpovídalo jeho fyzické velikosti nebo počtu obyvatel.²⁵

Kamrava dochází na základě rozboru zahraniční a domácí politiky Kataru k novému konceptu důmyslné moci (subtle power), jež se podle něj hodí pro malé státy. Kamravovi nevyhovují předchozí koncepty měkké, tvrdé a chytré moci, které podle něj nezahrnují všechny možné varianty moci v mezinárodních vztazích. Kamrava nejprve prohlašuje, že malé státy mohou být velmi vlivnými hráči v rámci regionu a do jisté míry i mezinárodně. K tomu, aby se jim to podařilo, však musí zvolit vhodnou strategii. Čtyřmi základními částmi důmyslné síly jsou fyzická a vojenská ochrana, marketingové a reklamní snahy, diplomacie a mezinárodní vztahy a nákupy a mezinárodní investice. První dimenze zahrnuje bezpečnost od vnitřních a vnějších hrozeb, která může být zajištěna například spojenectvím s větším státem (v případě Kataru se jedná o USA). Bezpečnost a stabilita jsou klíčovými faktory pro rozvíjení moci v mezinárodním prostředí. Druhá dimenze zahrnuje obraz malého státu v zahraničí, který je výsledkem aktivit politických představitelů státu, ekonomických, kulturních a vědeckých produktů, které vyrábí, cílených marketingových a reklamních aktivit atd. Prestiž plynoucí z pozitivní percepce dané země může být využita malým státem k získání výhod v mezinárodním prostředí nebo alespoň pomůže zmírnit dopad jeho politických omylů.²⁶

Třetí částí důmyslné moci je diplomatická aktivita státu na mezinárodním poli, která má vytvořit pověst státu jako „světového dobrého občana“. Je to v podstatě součást

²⁵ Alan Chong, „Small state soft power strategies: virtual enlargement in the cases of the Vatican City State and Singapore,“ *Cambridge Review of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 385–388.

²⁶ Mehran Kamrava, *Qatar: Small State, Big Politics* (Ithaca: Cornell University Press, 2015), 58, 61–63.

marketingu, ovšem prováděného diplomatickými prostředky. Katar, který Kamrava používá jako příklad, se zaměřoval v diplomacii zejména na zprostředkování konfliktů. Tato specializace je součástí strategie „zajišťování“ (hedging), jejímž cílem je mít dobré vztahy s co největším počtem států, i s těmi, které spolu navzájem nevycházejí. Čtvrtou částí důmyslné moci je bohatství. To sice automaticky neznamená moc, ale dává malým státům sebevědomí a zdroje, umožňuje, aby byly vyslyšeny. Tyto čtyři složky důmyslné moci však nestačí, důmyslná síla vychází také z „cílených rozhodnutí a pečlivě promyšlených voleb učiněných politiky“. Je důležité všechny části této moci chytře koordinovat, aby stát dosáhl úspěchu.²⁷

Zajímavou skutečností ohledně prezentace malých států v zahraničí je fakt, že v některých případech neodpovídá realitě. Zemanová a kolektiv jako příklad tohoto jevu uvádí bývalé socialistické státy v období po pádu komunismu, jež měly neoprávněně pověst států aktivních v mezinárodním prostředí.²⁸ Jourde přináší ve své práci jiné dva příklady stejného jevu, a to z Guiney a Mauritánie, které se navenek prezentovaly v rozporu s realitou, aby přivábily finanční pomoc ze západních států. V Mauritánii vládnoucí politická elita provedla demokratickou reformu (včetně nové ústavy), ale zároveň se jí dařilo pomocí různých metod vládnout nedemokratickým způsobem (např. pomocí volebních podvodů). Druhým krokem bylo zahájení několika kampaní proti islámským radikálům a panarabským nacionalistům. V devadesátých letech a zejména po roce 2001 v západním světě silně narostla obava z terorismu, boj Mauritánie s radikály tak měl pozitivně působit na západní státy. Nelze říci, že by mauritánská kampaň proti radikálům byla zcela neopodstatněná, část zatčených skutečně byli radikálové. Nicméně, většina zatčených měla daleko k pověsti teroristů, která jim byla přisuzována, jednalo se spíše o politické oponenty režimu, kteří byli nepohodlní.²⁹

Guinea se podobně jako Mauritánie na začátku devadesátých let vydala cestou „formální demokratizace“, která ovšem nevedla ke skutečné demokracii. Kromě toho se rozhodla zapojit do mírových jednání v okolních zemích, přijímat válečné uprchlíky a podporovat činnost mezinárodních humanitárních organizací v regionu, aby vylepšila svůj zahraniční obraz. Další složkou byl boj proti domácím oponentům, které místní vláda opět označovala za násilníky. Výsledkem snah obou afrických států bylo prezentovat se

²⁷ Tamtéž, 63–65.

²⁸ Zemanová a kol., „Zahraničněpolitické..“ 11–14.

²⁹ Cédric Jourde, „The International Relations of Small Neauthoritarian States: Islamism, Warlordism, and the Framing of Stability,“ *International Studies Quarterly* 51 (2007): 489–499.

v zahraničí jako zodpovědné, demokratické a přátelské státy, což se do jisté míry podařilo, vzhledem k nárůstu podpory ze strany západních států. Realita se však od tohoto obrazu dost lišila.³⁰

Dalším případem, kdy se malý stát pokoušel získat „odvozenou moc“, jak ji nazývá Long, byl případ Jamajky, které se v 90. letech úspěšně dařilo ovlivňovat chování Spojených států ve svůj prospěch (například se povedlo zabránit plánovanému omezení finanční pomoci Jamajce, naopak její zahraniční dluh byl z části odpuštěn aj.). Autor Richard Bernal (bývalý velvyslanec Jamajky v USA) na základě jamajské zkušenosti vytvořil pět základních rad, pomocí kterých může malý stát ovlivnit zahraniční politiku Spojených států amerických. Prvním požadavkem je sebevědomí a víra v úspěch. Dalším je vhodné formulování strategie, které má vést k tomu, aby se daná země stala zájmem zahraniční politiky velmoci a ne problémem. Tuto strategii je nutné formulovat vzhledem k dostupným zdrojům. Třetím důležitým faktorem je kvalita politických představitelů země a jejich schopnosti navázat odpovídající vztahy s klíčovými americkými politiky. Čtvrtým bodem je použití profesionálních lobbistických společností. Poslední radou je důkladný výběr velvyslance, jenž může být vybrán i na základě agendy, kterou má prosazovat. Všechny tyto aspekty byly Jamajce vlastní, a proto dokázala podle Bernala uspět.³¹

Jiný příklad vztahu malých států s USA přináší Wivel a Oest, kteří se ve své analýze soustředí na skupinu mikrostátů v Tichém oceánu. Tyto státy se v době americké operace v Iráku, která začala v roce 2003, staly součástí koalice, která operaci podporovala. Spojené státy v tuto dobu potřebovaly, aby koalice byla co nejširší, aby měla co největší politickou legitimitu. To byla šance pro tyto tichooceánské státy, které výměnou za podporu operace získaly od Spojených států ekonomické výhody i bezpečnostní garance. A to přestože se do operace reálně nijak nezapojily. Zdrojem moci pro pacifické mikrostáty tak v tomto případě byla politická legitimita, kterou poskytovaly Spojeným státům americkým.³²

V rámci studia moci malých států je nemalá pozornost věnována skandinávským státům a jejich snahám o pozitivní sebe prezentaci. Ingebritsenová si všimá, jak pětice malých skandinávských zemí, Švédsko, Finsko, Norsko, Island a Dánsko, zvětšuje svůj

³⁰ Tamtéž.

³¹ Richard L. Bernal, *The Influence of Small States on Superpowers: Jamaica and U.S. Foreign Policy* (Lanham: Lexington Books, 2015), 285–286, 319–320.

³² Anders Wivel and Kaja Ji Noe Oest, „Security, profit or shadow of the past? Explaining the security strategies of microstates,“ *Cambridge Review of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 450.

vliv pomocí „podnikání s normami“ („norm entrepreneurship“). Skandinávské země se od konce studené války výrazně angažovaly v ochraně přírody, zprostředkování konfliktů a podpoře chudým státům. Přestože se někdy se od svých hodnot odchýlily (jako například Norsko a Island extenzivním lovem velryb), vytvářely nové standardy chování v mezinárodním prostředí. Podle autorky tím zároveň získaly „sociální sílu“, neboli vliv v mezinárodních vztazích, který se neopíral o běžné ekonomické a vojenské zdroje.³³

Bátora se ve své práci zabývá veřejnou diplomacií malých států, za jehož hlavní cíl považuje schopnost se zviditelnit. Na příkladu Norska ukazuje, jak se tato země snažila prezentovat pozitivně v zahraničí. Způsob zahraničněpolitické prezentace Norska byl pečlivě vybrán ve spolupráci se zahraničními experty a zahrnoval důraz na ekologii, humanitární otázky, podporu míru aj. Většinou šlo o témata, o které se Norsko zajímalo i v minulosti a mělo k nim nějaký vztah. Koordinace zahraniční prezentace fungovala v případě Norska nejen v rámci státních institucí, ale spolupracovaly i nevládní organizace. Podle autora zvolená strategie pomohla upozornit na Norsko a ztraktivnit ho v očích zahraniční veřejnosti.³⁴ Braveboy-Wagnerová se zaměřuje na případ velmi malého státu, Trinidadu a Tobaga. S využitím ložisek ropy a z nich plynoucích financí se tomuto státu dařilo hrát důležitou ekonomickou i politickou roli v rámci celého karibského regionu. Například v době krize finančně pomáhal ostatním zemím a byl klíčovým hráčem karibské regionální organizace CARICOM. Zároveň ale disponoval „normativní mocí“, neboť podporoval řadu mezinárodních projektů (jako byl například Mezinárodní trestní soud) a v jejich rámci hrál nezanedbatelnou roli. Braveboy-Wagnerová na základě tohoto případu dochází k tvrzení, že i velmi malé státy mohou disponovat mocí, byť pouze regionálního rozsahu.³⁵

Wivel přináší návod na maximalizaci vlivu malých států v Evropské unii, zabývá se tedy uplatňováním moci v mezinárodních institucích. Wivel navrhuje, aby se malý stát stal „chytrým státem“ (smart state). Prvním pravidlem této strategie je nepokoušet se prosazovat téma, které není vnímáno většinou členstva jako problém. Druhým pravidlem je vybrat si spíše rozsahově menší a méně důležité téma (ne bezpečnostní téma ale například

³³ Christine Ingebritsen, „Norm Entrepreneurs: Scandinavia’s Role in World Politics,“ *Journal of the Nordic International Studies Association* 37, č.1 (2002): 12–13, 20–21.

³⁴ Jozef Bátora, „Public Diplomacy in Small and Medium-sized States: Norway and Canada,“ *Discussion papers in diplomacy* 97 (2005): 16–23.

³⁵ Jacqueline Braveboy-Wagner, „Opportunities and limitations of the exercise of foreign policy power by a very small state: the case of Trinidad and Tobago,“ *Cambridge Review of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 424–425.

enviromentální), které odpovídá zdrojům malého státu. Třetím bodem je nutnost, aby prosazovaný postoj k tématu nebyl příliš blízký nějakému z větších států v EU, a to z toho důvodu, aby malý stát působil nezávisle.³⁶

Benwell se také soustředí na činnost malých států v mezinárodních platformách, konkrétně na působení malých států v mezinárodním boji proti změnám klimatu. Dochází k názoru, že „malost“ je v tomto případě jistou výhodou, která může paradoxně malým státům dávat určitou moc. Malé státy v posledních desítkách letech během jednání o klimatických změnách využívaly předpokladu, že vzhledem ke své velikosti a zranitelnosti nemohou mít velké politické ambice. Tento předpoklad jim dával jistou legitimitu a mohly tak mít v jednáních silnější roli. Dále se snažily depolitizovat vyjednávání, což spočívalo v tom, že zdůrazňovaly, že řešení klimatických problémů je v zájmu všech států světa. Snaha o obecný zájem opět podporovala důvěryhodnost malých států, ve spolupráci s využíváním nestranných vědeckých studií při argumentaci. Zejména malé ostrovní státy také zvyšovaly svůj vliv tím, že se stavěly do role obětí – zdůrazňovaly, že budou těmi prvními, koho klimatické změny postihnou, a tudíž mají přednostní právo se k problému vyjadřovat. Díky zmíněným faktorům se tedy malé státy podle Benwella staly vlivnými hráči ve sféře boje proti klimatickým změnám.³⁷

Pozoruhodný případ využití mezinárodní organizace malým státem přináší Jacksonová ve své práci. Malý ostrovní stát v Karibiku Antigua a Barbuda se na přelomu tisíciletí stal centrem internetového sázení a hazardu a mnoho zákazníků zde sídlících firem pocházelo z USA. Spojené státy se však tento byznys pokusily legislativně regulovat zákazem přeshraničního internetového sázení a hazardu. V roce 2004 se případ dostal před Světovou obchodní organizací (WTO), která rozhodla v prospěch Antiguy. Přestože šlo o nerovný souboj, Antigua využila rámce mezinárodní organizace a díky vhodné taktice, jež spočívala ve vychytralém výkladu pravidel, se jí podařilo spor vyhrát a získat odpovídající kompenzaci.³⁸

³⁶ Anders Wivel, „From Small State to Smart State: Devising a Strategy for Influence in the European Union,“ in *Small States in Europe: Challenges and Opportunities*, ed. Anders Wivel a Robert Steinmetz (Farnham: Ashgate, 2010), 24–26.

³⁷ Richard Benwell, „The Canaries in the Coalmine: Small States as Climate Change Champions,“ *The Round Table* 100 (2011): 199–200, 207–209.

³⁸ Sarita Jackson, „Small states and compliance bargaining in the WTO: an analysis of the Antigua–US Gambling Services Case,“ *Cambridge Review of International Affairs* 25, č. 3 (2012): 374–381.

3. Uplatňování moci na USA a evropské státy

3.1. Měkká moc

Gruzie se v době vlády Národní sjednocené strany pokoušela aplikovat měkkou moc na USA a evropské státy, aby získala jejich přízeň a snáze se jí podařilo integrovat do euroatlantických organizací, což bylo jejím hlavním cílem. Měkká moc vychází ze tří zdrojů, kterými jsou politické hodnoty, zahraniční politika a kultura. Tyto zdroje budou analyzovány i v případě Gruzie, přičemž největší pozornost bude věnována části hodnot, na kterou byl při sebezpřítaci Gruzie kladen největší důraz.

3.1.1 Politické hodnoty a domácí politika

Cílem Gruzie bylo prezentovat se jako liberální demokracie s euroatlantickou identitou, která se rychle a efektivně modernizuje. Tato část se nejprve zaměří na reálný vývoj gruzínské domácí politiky v „Saakašviliho“ období, bude se soustředit na úspěšnost reformem, stav demokracie a prozápadní smýšlení země. Poté dojde k analýze toho, jak se Gruzie snažila své politické hodnoty a domácí politiku reprezentovat navenek. A to jak z hlediska obsahu sdělení, tak i z hlediska, jakým byla tato sdělení šířena, ať už šlo o vystoupení politiků, neformální kontakty se západními politiky nebo činnost lobbingových a PR firem. Z porovnání obou částí jednoznačně vyplývá, že gruzínská PR kampaň byla silně manipulativní a výrazně se odlišovala se od reality.

Mezi největší úspěchy Saakašviliho období patřilo výrazné snížení korupce. Důležitou součástí antikorupčního boje byla reforma policie, jež trpěla korupcí na všech úrovních. Kromě toho byli její představitelé zapleteni do organizovaného zločinu a také byla infiltrována ruskou tajnou službou. Krátce po Revoluci růží dostala většina policistů výpověď a část z nich byla postavena před soud. Celý policejní aparát byl poté podle západních vzorů restrukturalizován tak, aby byl více efektivní, policistům se zvýšil plat a prošli kvalitním výcvikem. Výsledkem reformy byla vyšší efektivita a nižší korupčnost gruzínské policie.³⁹ Korupci se podařilo snížit i v jiných oblastech jako bylo školství, kde doposud byly pro přijetí na vysokou školu a získání akademického titulu běžné úplatky.⁴⁰ Přestože korupce v běžném styku občanů s policií vymizela, policie byla několikrát

³⁹ Matthew Light, „Police reforms in the Republic of Georgia: the convergence of domestic and foreign policy in an anti-corruption drive,“ *Policing and Society* 24, č. 3 (2014): 321–328.

⁴⁰ Lincoln A. Mitchell, „Compromising democracy: state building in Saakashvili's Georgia,“ *Central Asian Survey* 28, č. 2 (2009): 177.

obviňována z neochoty vyšetřovat korupci na nejvyšších místech gruzínské politiky. Zároveň se objevila obvinění, že policie účelově vyšetřuje politické oponenty režimu a nepohodlné novináře pro podezření z korupce.⁴¹

Součástí transformačního procesu byly také ekonomické reformy, které vedl ministr financí Kacha Bendukidze. Jejich základním bodem byla rozsáhlá privatizace.⁴² Dále se podařilo výrazně zefektivnit výběr daní, zahraniční pomoc začala být efektivně využívána.⁴³ V důsledku reforem se také znatelně zvýšil hrubý domácí produkt, narostl počet přímých zahraničních investic a množství soukromých podniků. Gruzínská ekonomika byla v tomto období považována za jednu z nejpřívětivějších pro byznys na světě a celý transformační proces byl několikrát adorován zahraničními institucemi. Ekonomické reformy však měly také svoji odvrácenou stranu. Jejich benefity se totiž týkaly pouze určité části společnosti. Značná část obyvatel stále žila na hraně chudoby, sociální dávky a důchody zůstaly nízké, příjmová nerovnost zůstala naopak vysoká. Daňové úřady sice zamezily daňovým únikům, ale také často při menších přestupcích postupovaly příliš agresivně a celkově se chovaly nepředvídatelně a svévolně.⁴⁴

Reforma armády podobně jako reforma policie začala propuštěním velké části zaměstnanců.⁴⁵ Poté mělo dojít k její celkové profesionalizaci, měl se převzít západní styl řízení armády a armáda měla být také kompatibilní s jednotkami NATO. Pro splnění těchto cílů Gruzie mohutně investovala do bezpečnostního sektoru, zejména do nákupu vojenské techniky a do zvýšení platů. S pomocí Spojených států také byla vycvičena část jednotek a část zaměstnanců ministerstva obrany získala lepší vzdělání. Tyto kroky však nebyly dostatečné a zahrnovaly pouze malou část celého bezpečnostního sektoru. Armáda se nereformovala dostatečně a při ruské invazi v srpnu 2008 nebyla schopna příliš dlouho vzdorovat, zejména trpěla neschopností efektivně komunikovat a koordinovat se v průběhu konfliktu.⁴⁶

⁴¹ Light, „Police...“, 328–329.

⁴² Stephen F. Jones, „Kakha Bendukidze and Georgia’s failed experiment,“ *Open Democracy*, 2.1. 2015, přístup na <https://www.opendemocracy.net/od-russia/stephen-f-jones/kakha-bendukidze-and-georgia%E2%80%99s-failed-experiment>.

⁴³ Mitchell, „Compromising...“, 175.

⁴⁴ Thomas De Waal, *Georgia’s Choices: Charting a Future in Uncertain Times* (Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 2011), 13–14.

⁴⁵ Adriana Lins de Albuquerque a Jakob Hedenskog, *Georgia: A Defense Reform Assessment* (Stockholm: Swedish Defence Research Agency, 2016), 28.

⁴⁶ Geoffrey Wright, „Defense Reform and the Caucasus: Challenges of Institutional Reform During Unresolved Conflict,“ *Mediterranean Quarterly* 20, č. 3 (2009): 26–30.

Dalším neúspěchem bylo nenaplnění plánu na obnovení teritoriální integrity země, jenž byl jednou z klíčových částí programu Sjednocené národní strany. Ze tří separatistických území se podařilo připojit pouze Adžárii na jaře 2004.⁴⁷ Další dvě separatistické republiky, Abcházii a jižní Osetii, se připojit nepodařilo. Navíc v případě jižní Osetie došlo k eskalaci napětí a následné „pětidenní“ válce mezi Gruzii a Ruskem, které Osetii podporovalo. Válka vedla ke zbrzdění pozitivního ekonomického vývoje země, horším následkům zabránila pouze velkorysá zahraniční pomoc, jež ve formě darů a půjček činila přibližně 4,5 miliardy dolarů.⁴⁸ Přestože původně byla Gruzie považována za jednoznačnou oběť v konfliktu, později se ukázalo, že za eskalací konfliktu stála také špatná politická rozhodnutí gruzínských politických představitelů. Podle nezávislé vyšetřovací komise Evropské unie zaútočila Gruzie jako první, což bylo ilegální, neboť řada mezinárodních smluv zamezovala použití síly v tomto konfliktu. Nepotvrdilo se tedy, že by gruzínský útok byl pouze odvetou za ruské akce. A i kdyby tomu tak bylo, ostřelování hlavní města jižní Osetie Činkvali pomocí těžké artilerie byl za hranou adekvátní reakce.⁴⁹ Navíc bylo zdokumentováno, že nejen ruské a osetinské, ale i gruzínské jednotky se dopouštěly válečných zločinů na civilním obyvatelstvu.⁵⁰

Přes velkolepé proklamace o demokratičnosti Gruzie, jež přicházely z úst gruzínských i některých zahraničních politiků, měl politický režim v Gruzii v tomto období blíže k poloautoritativnímu státu než ke konsolidované demokracii. Prezident získal po ústavních změnách v roce 2004 velmi silné pravomoci. Moc byla koncentrována v ruce malé skupiny politiků, což vedlo k tomu, že se prováděly často radikální politické kroky bez toho, aniž by se připouštěl opoziční pohled.⁵¹ Ministři se na svých postech velmi rychle střídali (například ministr financí se průměrně měnil skoro každý rok), často šlo pochybovat o tom, zda měli dostatečné schopnosti pro zastávání svého úřadu. Nový ministr po svém nástupu navíc standardně vyměnil většinu ministerských úředníků, což také situaci nepomohlo.⁵² Sjednocená národní strana držela většinu klíčových politických postů v zemi a měla téměř mocenský monopol, opozice byl vyjma úplného konce Saakašviliho období slabá a roztržitá. Svoboda médií také měla daleko k dokonalosti. Hlavní

⁴⁷ „Ajaria welcomes Georgian president,“ *BBC*, 6.5. 2004, přístup na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3688703.stm>.

⁴⁸ De Waal, *Georgia's...*, 9.

⁴⁹ „Report of Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia,“ *Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia*, 22–23

⁵⁰ Tamtéž, 26–27.

⁵¹ Mitchell, „Compromising...“, 179–180.

⁵² De Waal, *Georgia's...*, 7-8

gruzínská média, jako televizní stanice Rustavi-2 nebo Imedi-TV, přinášela informace zmanipulované ve prospěch vládnoucí strany.⁵³ Alternativní média sice existovala, ale čelila perzekucím a omezením ze strany státu.⁵⁴ Asi nejvýraznějším projevem nesvobody v Gruzii byl hrubý zásah policie proti pokojným demonstrantům, jež byli nespokojeni s politickou a socioekonomickou situací v zemi. Vláda po protestech vyhlásila výjimečný stav, několik nezávislých médií bylo donuceno ukončit svou činnost.⁵⁵ V roce 2011 došlo znovu k podobně násilnému potlačení protestů.⁵⁶

Prozápadní smýšlení a evropská identita Gruzie byla také deklarována gruzínskými politiky v mezinárodní sféře. V případě politických elit bylo prozápadní smýšlení nepochybné a to nejen v nejbližším kruhu prezidenta Saakašviliho. Jak ukázala analýza, kterou zpracovali Gvalia a kolektiv na základě více než 40 rozhovorů s gruzínskými politiky a experty na zahraniční politiku, o příklonu k Západu v zahraniční politice, evropské identitě Gruzie a následování západních vzorů panovala v této skupině všeobecná shoda.⁵⁷ Část politického spektra sice kritizovala Západ, například za to, že nepodpořila Gruzii více v době války v jižní Osetii, ale jednalo se spíše o minoritní hlasy. Navíc ne vždy šlo o naprosté odmítnutí Západu, ale spíše o kritiku jednotlivých nedostatků. Stejně prozápadní jako politická elita byla i média, která ale, jak už bylo zmíněno, byla do značné míry kontrolována státem. Běžná populace se alespoň podle průzkumů vyjadřovala ve prospěch vstupu do EU, NATO a přejímání západních modelů. Většina respondentů se také považovala za Evropany.⁵⁸

Podpora vstupu do euroatlantických organizací a následování západních modelů byla silná mezi běžnou populací i mezi politickými elitami. Otázkou však je nakolik se gruzínská společnost a politická scéna skutečně podobala té euroatlantické. Gruzínský politický režim měl daleko k demokracii, stejně tak chování politických elit bylo vzdáleno západním vzorům. Co se týče běžné populace, podle průzkumů většině Gruzínů nevadila silná angažovanost církve ve vnitrostátní politice (například v podobě usmiřování vzájemně nepřátelých politických subjektů) na Západě těžko přijatelná. Naopak většina

⁵³ Tamtéž, 21–22.

⁵⁴ Mitchell, „Compromising...“, 180.

⁵⁵ „Georgia: After Crackdown On Protests, President Calls Early Polls,“ *RFE/RL*, 8.11. 2007, přístup na <https://www.rferl.org/a/1079100.html>.

⁵⁶ Light, „Police...“, 328.

⁵⁷ Giorgi Gvalia a kol., „Thinking Outside the Bloc: Explaining the Foreign Policies of Small States,“ *Security Studies* 22 (2009): 110, 114.

⁵⁸ Frederik Coene, „Instrumentalising Euro-Atlanticism: Euro-Atlantic Discourse in Georgia from the Rose Revolution to the Defeat of the United National Movement“ (Dizertační práce, University of Ghent, 2013), 61–62, 54, 59.

respondentů hrubě nesouhlasila s potraty, rozvody, eutanazií, homosexualitou. Dvě pětiny Gruzínů se podle průzkumu stavěly odmítavě k islámu.⁵⁹ Celkově lze tedy říci, že zde existovala evropská identita a podpora pro západní cestu vývoje, ale sociální i politické klima se od toho západního silně odlišovalo.

Saakašviliho období bylo rozporuplné, znamenalo v řadě odvětví rychlý posun dopředu, ale také pro něj byl typický demokratický deficit a řada unáhlených a chybných politických kroků, které měly více či méně katastrofální důsledky. Reálná atraktivita gruzínských hodnot a způsobu správy věcí veřejných, jež by dokázala získat přízeň západních států (ať už jejich politických elit nebo běžné populace) byla tedy omezená. Nicméně, jak se ukázalo, možná ještě důležitější než politiku schopně provádět, bylo ji schopně prezentovat.

Důležitou součástí gruzínské kampaně, která měla přivést Gruzii do euroatlantického tábora, bylo veřejné vystupování gruzínské politické elity v zahraničních médiích, na konferencích, setkání politiků a při dalších podobných příležitostech. S přehledem nejaktivnějším v tomto směru byl prezident Saakašvili, ale v podobném duchu se vyjadřovali i další političtí představitelé. V řečech, prohlášeních a článcích směrem k zahraničnímu publiku, ať už politikům nebo širší veřejnosti, se gruzínští politici snažili demonstrovat, že Gruzie je demokratická země, součást Evropy a efektivní reformátor, který ale musí čelit agresí ze strany Ruska a separatistických republik. Důležitou roli hrál také nejen obsah sdělení, ale i jeho forma, to znamená nejen co politik (v tomto případě většinou Michail Saakašvili) říká, ale kde a jak. Pokud prezident podával rozhovory v živých vstupech pro zahraniční televize, tak často ve své kanceláři s vlajkou Evropské unie v pozadí. Dále hrálo roli, že ovládal na solidní úrovni angličtinu a také byl většinou ochoten novináře přijmout, případně rychle napsat článek do novin, což se významně projevilo na jeho časté přítomnosti v západních médiích.⁶⁰ Výběr zahraničních akcí, kterých se prezident zúčastňoval, také vyjadřoval jeho zahraničněpolitické pozice. Kromě toho, že se primárně setkával se západoevropskými nebo americkými politiky a jezdil do západních zemí, tak se soustředil na tematicky atraktivní akce, jako byla například konference týkající se rozšiřování demokracie nebo vzpomínková akce na

⁵⁹ Tamtéž, 96.

⁶⁰ Thomas De Waal, „So Long, Saakashvili,“ *Carnegie Endowment for International Peace*, 29. 10. 2013, přístup na <http://carnegieendowment.org/2013/10/29/so-long-saakashvili/grk6>.

nizozemském ostrově Texel, kde se gruzínští (tedy sovětsí) zajatci vzbouřili proti německými vězňitelům v roce 1945.⁶¹

Co se týče obsahu sdělení, evropskost Gruzie byla tématem gruzínského politického diskurzu už od samého začátku. Už při své inaugurační řeči (jež byla sledována i zahraničními médii) 25. ledna 2004 gruzínský prezident prohlásil Gruzii za součást Evropy a evropskou integraci určil jako směr, kterým by se měla Gruzie měla ubírat.⁶² Svá slova potvrdil i ve svém dalším vystoupení v evropském parlamentu v dubnu 2004, během kterého řekl, že „Gruzie je členem sjednocené evropské rodiny a Evropa by jí neměla upírat možnost se rozvíjet.“⁶³ Podobná prohlášení provázela gruzínská vystoupení i v dalších letech. Před poslanci Evropského parlamentu v roce 2010 Saakašvili pro změnu řekl, že Gruzínci se nikdy nepřestali cítit Evropany, že jsou „starým evropským národem“, většinu své řeči také obhajoval demokratické reformy, kterými Gruzie prošla.⁶⁴ Kromě „evropskosti“ byl kladen důraz na demokratičnost a úspěšné reformy provedené Gruzii. Na sklonku roku 2005 Saakašvili vystoupil na konferenci „Europe's New Wave of Liberation: Democracy and Transformation“ a svůj proslov o vlně demokratizace v postsovětském prostoru zakončil takto „Taková je gruzínská zkušenost za poslední dva roky – demokracie, svoboda, to znamená i svoboda slova, posilování institucí, zodpovědnost k veřejnosti a veřejnost, která na sebe bere zodpovědnost za svou zemi.“⁶⁵

V březnu roku 2006 vystoupil gruzínský premiér Zurab Nogaideli na setkání rady OBSE ve Vídni, na kterém chválil reformy provedené v Gruzii, zejména boj proti korupci a zefektivnění státní správy. Gruzii také prohlásil za „živou a fungující demokracii“, ve které záleží na každém občanovi.⁶⁶ V projevu na 61. zasedání OSN 22. září 2006 zase Saakašvili prohlásil, že Gruzie je „zodpovědnou demokracií“, a také evropskou zemí, pokud by Gruzínci tvrdili něco jiného, tak by popírali vlastní historii. Mimo to gruzínský

⁶¹ „The President of Georgia and Georgian veterans to honor all Georgian heroes of World War II in ceremony on Texel Island,“ *Office of the Presidency*, 2. 5. 2005, přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2211>.

⁶² „President Saakashvili's Inauguration Speech,“ *Civil. ge*, 25. 1. 2004, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=26694>.

⁶³ Coene, „*Instrumentalising...*“ 147.

⁶⁴ Mikheil Saakashvili, „President of Georgia's Address to European Parliament Members,“ projev ke členům Evropského parlamentu 23. 11. 2010, přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?5858>.

⁶⁵ Mikheil Saakashvili, „Remarks to the international forum “Europe's New Wave of Liberation: Democracy and Transformation,“ vystoupení na mezinárodním fóru o „Nové vlně liberalizace“ 23. 11. 2005, přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2707>.

⁶⁶ Zurab Nogaideli, „Address by the Prime Minister of Georgia, Mr. Zurab Nogaideli,“ projev na plenárním zasedání OBSE 27.3. 2006, přístup na <https://www.osce.org/pc/18613>.

prezident opět nezapomněl pochválit úspěšnou transformaci Gruzie na funkční a efektivní stát.⁶⁷ V řeči na parlamentním shromáždění Rady Evropy v lednu 2008 Saakašvili po většinu řeči chválil a obhajoval gruzínskou demokracii, zejména chválil prezidentské volby a jejich demokratičnost, zároveň podtrhl, že případné nedostatky gruzínské demokracie budou brzy odstraněny.⁶⁸

Tato prohlášení měla pro jejich příjemce vytvořit dojem, že Gruzie je součástí stejné kultury, šlo o to, aby se recipient částečně identifikoval s Gruzii. Presentované (údajné) úspěchy Gruzie, měly také z Gruzie dělat sympatického „outsidera“, který přes své obtížné sovětské dědictví, dělá všechno proto, aby byl efektivnějším a demokratičtější státem. V některých případech lze dokonce říci, že šlo až o jakýsi apel na morální povinnost pomoci zemi, která je chudá a která se navíc se stala obětí agresivity Ruska (příkladem může být prohlášení, že by Evropa neměla „upírat“ Gruzii rozvoj). Součástí psychologického nátlaku bylo také jakési „lichocení“, Gruzie dávala západní civilizaci jako svůj vysněný vzor, kterého by chtěla dosáhnout. Tím vlastně měla potvrdovat recipienty v jejich vlastních představách, o tom, co je správné (tedy západní styl řízení věcí veřejných). Dalším aspektem gruzínské kampaně bylo to, že měla ve svých příjmech vytvářet emoce. A to jednak výběrem témat (demokracie, národ, Evropa) a jednak použitím expresivní rétoriky, která je ve výše uvedených příkladech dobře patrná. Důležitou otázkou ovšem je, na koho konkrétně gruzínská prohlášení přesně mířila. Zřejmě zejména na politiky a média, kteří poté předávali zprávu o Gruzii dále. Ovšem účel prohlášení byl univerzální, neboť je z povahy věc mohl přijmout kdokoliv.

Jak vyplývá z porovnání reálné a prezentované situace, další klíčovou charakteristikou gruzínské kampaně bylo, že nebyla tak úplně pravdivá. Reálná situace v zemi měla daleko k tomu, co popisovali gruzínští politici. Manipulace s informacemi byla klíčová, neboť bez ní kampaň nemohla mít takový efekt. Gruzínští politici patrně na jedné straně spoléhali na to, že emocionální a expresivní rétorika podpořená také činností marketingových a lobbistických firem (viz níže) poslouží jako zástěrka skutečné situace, kromě toho, že zvětší sílu celé kampaně. Na druhé straně také bylo možná spoléháno na to, že západní státy jsou od Gruzie daleko a západní veřejnost nemá příliš přehled o

⁶⁷ Mikheil Saakashvili, „Statement by His Excellency Mr. Saakashvili,“ vystoupení na 61. valném shromáždění OSN, 22. 9. 2006, přístup na <http://www.un.org/webcast/ga/61/pdfs/georgia-e.pdf>

⁶⁸ Mikheil Saakashvili, „REMARKS To the Parliamentary Assembly of the Council of Europe,“ vystoupení na parlamentním shromáždění Rady Evropy 24.1. 2008, přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2352>.

dlouhodobé situaci v Gruzii. Též mohla hrát roli silná kontrola domácích médií a slabá politická opozice, což byly faktory, které omezovaly šíření skutečných informací do světa.

Dalším způsobem, kterým Gruzie mohla šířit odpovídající žádoucí obraz byly neformální styky s americkými politiky. Nestandardní vztahy dokládá například výpověď někdejšího amerického velvyslance v Gruzii Richarda Milese, podle kterého prezident Saakašvili běžně přeskakoval standardní diplomatické kanály a přímo telefonoval členům prezidentovy administrativy nebo kongresmanům.⁶⁹ Přátelský vztah měl Saakašvili například s Matthewem Bryzou, poradcem amerického ministra zahraničí pro evropské a eurasijské záležitosti, který měl Gruzii a problém separatistických republik na starosti v rámci americké zahraniční politiky. Bryza se Saakašvilim seznámil už v roce 2002 a byl podle svých slov okouzlen jeho energií a vizí. Údajně věřil, že mladá generace gruzínských politiků vzdělaných na Západě dokáže zemi demokratizovat a modernizovat.⁷⁰

Bryza se o Saakašvilim vyjadřoval na veřejnosti většinou pozitivně a často se ztotožňoval s jeho postoji.⁷¹ V případě některých Saakašvilihovo kontroverzních kroků, jako bylo vyhlášení výjimečného stavu a zásah proti demonstrantům v roce 2007, hovořil o Saakašvilim alespoň smířlivě. Když byl Bryza vyslán do Tbilisi v roce 2007, hovořil sice o „šoku“, který Saakašvilihovo chování způsobilo USA,⁷² ale zároveň odmítl gruzínského vůdce úplně odsoudit a v podstatě ho podpořil v jeho nastolené cestě. Doslova řekl: „Majáky blikají. Vypnou se a pak se zapnou.“ (to byla narážka na řeč prezidenta Bushe při návštěvě Tbilisi v roce 2005, kdy Gruzii prohlásil za „maják demokracie“).⁷³ V roce 2009 dostal Bryza od Saakašvilihovo státní vyznamenání, řád zlatého rouna.⁷⁴

Přátelské vztahy pojily Saakašvilihovo také s americkým prezidentem Bushem. Už po prvním setkání ve Washingtonu v roce 2004, během kterého Saakašvili citoval Bushův projev o demokracii, se Bush vyjádřil o Saakašvilim jako o příteli. Bush byl podobně jak

⁶⁹ Gerard Toal, *Near Abroad: Putin, the West, and the Contest Over Ukraine and the Caucasus* (Oxford: Oxford University Press, 2017), 118.

⁷⁰ Tamtéž, 116.

⁷¹ Alexander Cooley a Daniel Nexon, „Interpersonal Networks in International Security,“ in *The New Power Politics: Networks and Transnational Security Governance*, ed. Deborah Denise Avant, Oliver Westerwinter (Oxford: Oxford University Press, 2016), 92.

⁷² Clifford J. Levy, „Georgia’s Future Looks Like More of the Past,“ *The New York Times*, 15. 11. 2007, přístup na <http://www.nytimes.com/2007/11/15/world/europe/15georgia.html>.

⁷³ James Kilner, „U.S. says Georgia to lift emergency rule in 3 days,“ *Reuters*, 13. 11. 2007, přístup na <https://www.reuters.com/article/us-georgia/u-s-says-georgia-to-lift-emergency-rule-in-3-days-idUSL1362449620071113>.

⁷⁴ „Mikheil Saakashvili Rewarded Matthew Bryza with Honorary Award,“ *Interpress.ge*, 11. 8. 2009, přístup na <http://www.interpressnews.ge/en/politicss/10306-mkhe-sksh-rewded-mttew-byz-wth-honoy-awd.html?ar=A>.

Bryza osloven Saakašviliho řečmi o demokracii a modernizaci. Zároveň Saakašvili ideálně zapadal do jeho zahraničně-politického programu druhého volebního období, jež byl postaven na podpoře svobody a demokracie ve světě (tzv. „freedom agenda“).⁷⁵ Přátelský vztah obou státníků se potvrdil při Bushově návštěvě Tbilisi v květnu roku 2005, kdy Bush přednesl na plném náměstí v Tbilisi oslavný projev o Saakašvilim a demokratizaci Gruzie, a jak již bylo zmíněno tak tuto kavkazskou zemi nazval „majákem demokracie pro tento region i celý svět“.⁷⁶ Slavnou se stala fotografie z této události, na které se Saakašvili a Bush drží za ruce a zvedají je do výše. Kromě pochval na adresu Bushe, Saakašvili pojmenoval po americkém prezidentovi jednu z hlavních ulic v Tbilisi. V následujících letech se vztahy obou politiků nesly v podobném duchu. Například tisková konference po jednání gruzínského prezidenta v Oválné pracovně v roce 2006 byla výměnou komplimentů – prezident Bush použil v prvních cca pěti větách čtyřikrát slovo „fantastic“.⁷⁷ Nadstandardní vztahy mezi americkou a gruzínskou politickou elitou postupně vymizely s nástupem prezidenta Obamy a jeho administrativy v roce 2008.⁷⁸

Neformální vztahy nepochybně hrály roli a pomohly gruzínským politikům k navázání kontaktů a k významnému posílení gruzínsko-amerického spojení. Je však obtížné říct, do jaké míry osobní vazby skutečně určovaly rozhodnutí Američanů. Toal sice píše, že: „Přátelství a s ním spojené pseudorodinné emoce (loajalita, závazek, hrdost a ochrana) určovaly americko-gruzínské vztahy na té nejvyšší úrovni do té míry, že silně komplikovaly proces kalkulace strategického zájmu.“, ale s tím lze rozhodně polemizovat.⁷⁹ Veřejná prohlášení a vzájemná setkání politiků sice vytvářela dojem spojení, jež by mělo charakteristiky skutečného lidského přátelství, ale je možné, že šlo alespoň do jisté míry o politické divadlo, jež mělo před médii ilustrovat blízké mezistátní vztahy. I pokud připustíme, že přátelství bylo opravdové, tak stejně tak musíme uznat, že opravdové byly i americké zájmy v Gruzii. Nejen gruzínská politická elita ale i ta americká měla zájem o výhody, které spojení přinášelo, například o politickou legitimizaci americké zahraniční politiky a další výhody (podrobněji v části o tvrdé moci), přestože pro Gruzii bylo spojení mnohem důležitější.

⁷⁵ Cooley a Nexon, „Interpersonal...“, 93–94.

⁷⁶ „Text: Bush's speech in Georgia,“ *BBC*, 10.5. 2005, přístup na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4534267.stm>.

⁷⁷ „Remarks to the Press following meeting at the White House,“ setkání Saakašviliho s Bushem, 5.7. 2006, přístup na <https://2001-2009.state.gov/p/eur/rls/rm/68610.htm>.

⁷⁸ Cooley a Nexon, „Interpersonal...“, 98–99.

⁷⁹ Toal, *Near Abroad...*, 115.

Je pravděpodobné, že američtí politici měli k Saakašvilimu a hodnotám, které reprezentoval, sympatie, proč by také ne, když veřejně podporoval Západ a snažil se s ním spolupracovat. Ve prospěch tohoto nahlížení na vztah Gruzie a USA také hraje to, že ve chvíli, kdy došlo ke konfliktu o jižní Osetii, se reakce USA omezila na verbální a materiální podporu.⁸⁰ To by mohlo ukazovat na to, že přátelství mělo své meze a trvalo pouze do té míry, když byl „obchod“ výhodný a nepřinášel žádné významné nevýhody. Celkově tedy můžeme říci, že osobní vztahy mezi Saakašvilim a americkými politiky byly důležitým komunikačním kanálem, ale vztahy samy o sobě byly motivací americké zahraniční politiky v Gruzii přinejlepším jen částečně.

V průběhu vlády Michaila Saakašviliho a jeho soukmenovců se Gruzie pokoušela ovlivňovat politiky a média v USA i EU skrze najaté PR a lobbistické společnosti. V USA Gruzie (konkrétním objednavatelem byla buď gruzínská vláda nebo Národní Bezpečnostní Rada Gruzie) využívala zejména služeb neokonzervativního lobbisty Randyho Scheunemanna a jeho společnosti Orion Strategies, a to už od února roku 2004, kdy se Saakašvili poprvé se Scheunemannem sešel. Scheunemann už v tu dobu měl zkušenosti z politických kampaní prosazujících rozšíření členstva NATO a válku v Iráku, byl také poradcem ministra obrany USA Donalda Rumsfelda. V době, kdy pracoval pro Gruzii měl blízko k vlivným politikům jako byli Joe Lieberman, Joe Biden nebo John McCain.⁸¹ Poté co byl McCain zvolen kandidátem republikánů v prezidentských volbách 2008, se Scheunemann stal jeho poradcem pro zahraniční politiku, zároveň však měl kontrakt s Gruzii (později však pod nátlakem na svůj post v Orion Strategies rezignoval).⁸² Kromě Orion Strategies si Gruzie v letech 2004-2013 zaplatila několik dalších lobbistických organizací – například Podesta Group, Glover Park Group nebo Gephart Group.⁸³ Jednalo se vesměs o známé organizace, které měly kontakty v nejvyšších patrech americké politiky.⁸⁴ Mezi cíle, které měli lobbisté za úkol, patřila podpora vstup Gruzie do NATO⁸⁵,

⁸⁰ Hans Mouritzen a Anders Wivel, *Explaining Foreign Policy: International Diplomacy and the Russo-Georgian War* (Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2012), 99–101.

⁸¹ Toal, *Near Abroad...*, 123.

⁸² Cooley a Nexon, „Interpersonal...“, 92.

⁸³ Alexander Cooley a Lincoln Mitchell, „After the August War: A New Strategy for U.S. Engagement with Georgia,“ *The Harriman Review* 17, č. 3–4 (2010): 49.

⁸⁴ Kevin Bogardus, „Georgia builds up its lobbying, PR efforts,“ *The Hill*, 19.3. 2009, přístup na <http://thehill.com/homenews/administration/4619-georgia-builds-up-its-lobbying-pr-efforts>.

⁸⁵ Toal, *Near Abroad...*, 123.

podpora gruzínského postoje v konfliktu v Jižní Osetii,⁸⁶ domlouvání schůzek mezi americkými a gruzínskými politiky, ovlivňování amerických médií⁸⁷, finanční podpora Gruzie skrze dárcovské organizace (skrze americkou státní organizaci Millennium Challenge Corporation⁸⁸, ale i NATO)⁸⁹. Celkové náklady na provoz lobbistických organizací ve Spojených státech v letech 2004-2012 činily přibližně 5,5-6 milionů amerických dolarů, jen společnost Orion Strategies získala přibližně 1,2 milionu dolarů.⁹⁰

Gruzie si objednala lobbying také v Evropě, mezi lety 2004-2007 spolupracovala se švédskou firmou Kreab,⁹¹ jejímž předsedou správní rady byl mezi lety 2004-2006 vlivný švédský politik (po odchodu z firmy v roce 2006 ministr zahraničí) Carl Bildt.⁹² Bildt byl znám jako Saakašviliho přítel, Gruzii například významně podpořil v době konfliktu o jižní Osetii.⁹³ V roce 2007 Gruzie uzavřela kontrakt se společností Aspect Consulting v hodnotě 500 tisíc dolarů. Cílem najaté firmy bylo lobbovat v Evropě (politické sféře i médiích) za podporu členství Gruzie v NATO a EU a prezentovat tuto zemi jako atraktivní a kulturně blízkou Evropě.⁹⁴ Problémem zkoumání vlivu lobbistů na americké činitele je to, že sice víme, které firmy lobbying prováděly a za kolik peněz, ale není známo, jakým způsobem lobbying probíhal a jaká témata byla jeho součástí. Lze však očekávat, že se obsahově podobal narativům prezentovaným gruzínskou politickou elitou ve veřejném prostoru, šlo tedy o jinou stranu téže mince. Nelze však vyloučit, že byly použity i jiné metody přesvědčování.

Kromě toho, že se Gruzie skrze vystupování politiků, PR firem a lobbistických skupin pokoušela ovlivňovat svůj obraz za svými hranicemi, snažila se kontrolovat i působení zahraničních novinářů uvnitř Gruzie v době války v jižní Osetii. Nejvíce se to projevilo v prvních dnech konfliktu, kdy se Gruzii i kvůli vlivu na zahraniční zpravodaje

⁸⁶ Matthew Mosk a Jeffrey H. Birnbaum, „While Aide Advised McCain, His Firm Lobbied for Georgia,“ *The Washington Post*, 13.8. 2008, přístup na <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/12/AR2008081202932.html>.

⁸⁷ Cooley a Nexon, „Interpersonal...“, 92.

⁸⁸ Toal, *Near Abroad...*, 118

⁸⁹ Mosk a Birnbaum, „While Aide...“.

⁹⁰ Cooley a Mitchell, „After the August War...“, 49.

⁹¹ Andrew Rettman, „Russia hones new image among EU elite,“ *EUobserver.com*, 9.2. 2009, přístup na <https://euobserver.com/foreign/27567>.

⁹² „Kreab 45,“ *Kreab*, březen 2015, přístup na http://www.kreab.com/wp-content/uploads/2015/01/Kreab_45_Annual_brochure_NEW_150310_TO-WEB_SPREDS_low.pdf.

⁹³ „Cold comfort,“ *The Economist*, 4.9. 2009, přístup na <http://www.economist.com/node/12052710>.

⁹⁴ Clare O'Connor, „Georgia in comms push to build links with EU,“ *PRweek*, 17.1. 2008, přístup na <https://www.prweek.com/article/777338/georgia-comms-push-build-links-eu>.

Ian Traynor, „Plucky little Georgia: Saakashvili's PR agency wins on second front,“ *The Guardian*, 16.8. 2008, přístup na <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/16/georgia.russia>.

podarilo prosadit její narativ o probíhající válce (tedy, že Rusko jako jednoznačný agresor, který navíc páchá rozsáhlé válečné zločiny). Gruzínské PR službě, za kterou zodpovídala evropská firma Aspect Consulting, se podařilo získat částečnou kontrolu nad informacemi předávanými novinářům. Jak tvrdí někteří zahraniční zpravodajové, většina novinářů bydlela v hotelu Marriott a přebírala informace tiskového centra gruzínské vlády, které sídlilo na témže místě. Centrum spravovali zaměstnanci firmy Aspect Consulting, hlavní roli hrál jeden z manažerů firmy Patrick Worms, který nově příjezdícím novinářům „vysvětloval“ situaci a každý den pořádal briefing o dalším vývoji.⁹⁵

Z výpovědí zúčastněných novinářů vyplývá, že jeho pohled byl značně jednostranný a obsahoval někdy vyloženě zkreslené informace, například o rozsahu válečných zločinů páchaných ruskými jednotkami na gruzínském civilním obyvatelstvu.⁹⁶ Efekt Wormsova upravování reality byl zvýšen tím, že mnoho novinářů přijíždělo bez hlubších informací o politické situaci v Gruzii a postsovětském prostoru, často pouze s představou Gruzie jako prozápadní země, navíc měli problém se v novém prostředí zorientovat.⁹⁷ Ovlivňování a omezování zahraničních novinářů mělo své limity a do západního světa později pronikl také více reálný obraz událostí.⁹⁸ Popsaný způsob prezentace byl na hraně měkké moci, neboť nešlo jen o to vytvořit sympatie ke gruzínskému národu, ale také očernit protivníka.

Specifickou součástí propagační kampaně byl také hollywoodský film „5 Days of War“, který byl v roce 2011 uveden do kin film a pojednával o konfliktu v jižní Osetii. Film byl významně podporován předními politickými představiteli Gruzie v čele se Saakašvilim, při natáčení pomáhala gruzínská armáda.⁹⁹ Jestli film byl Gruzii i financován, není jasné. Saakašvili to popřel, ovšem jiné zdroje hovoří jinak.¹⁰⁰ Ve filmu

⁹⁵ Artur Jugaste, „Communicating Georgia: Georgia's information campaign in the 2008 war with Russia,“ (Diplomová práce, Stockholm University, 2011), 30–31, přístup na https://www.ut.ee/ABVKeskus/sisu/publikatsioonid/2011/pdf/Jugaste_MA.pdf.

⁹⁶ Pio d'Emilia, „Reporting from Ossetia: On the Ground with Russian Forces in Georgia,“ *The Asia-Pacific Journal* 6, č. 10 (2008): 1–4. <http://apjif.org/-Pio-d'Emilia/2925/article.html>
Michael J. Totten, „The Truth About Russia in Georgia,“ 26.8. 2008, přístup na <http://www.michaeltotten.com/archives/2008/08/the-truth-about-1.php>.

⁹⁷ Jugaste, „Communicating...“, 30–3.

⁹⁸ „The West Begins to Doubt Georgian Leader,“ *Der Spiegel*, 15.9. 2008, přístup na <http://www.spiegel.de/international/world/did-saakashvili-lie-the-west-begins-to-doubt-georgian-leader-a-578273.html>.

⁹⁹ Stephen Holden, „More Than One Kind of Deadline,“ *The New York Times*, 18. 8. 2011, přístup na <http://www.nytimes.com/2011/08/19/movies/5-days-of-war-shows-russia-and-georgia-in-conflict.html?mtrref=www.google.ru&gwh=59417FAA264C3C42881198931CE22827&gwt=pay>.

¹⁰⁰ Simon Shuster, „Russia and Georgia Go to War Again — on Screen,“ *Time*, 4.12. 2009, přístup na <http://content.time.com/time/arts/article/0,8599,1944601,00.html>.

hrály známé hollywoodské hvězdy jako Val Kilmer nebo Andy Garcia (který hrál Saakašviliho). Režisérem byl finský režisér Renny Harlin, jenž se předtím proslavil akčními filmy. Obsah tvořil příběh západního žurnalisty, který přijíždí do Gruzie v době války v jižní Osetii, vyznění filmu je jednoznačně progruzínské, ruské charaktery film vykresluje silně negativně.¹⁰¹ Přes známá hollywoodská jména film na Západě nezískal dobré kritiky ani se netěšil zájmu diváků, velký zájem vyvolal pouze v Gruzii.¹⁰² Zmíněný snímek byl spíše ojedinělým zjevením, které nemělo před ani po svém vzniku žádnou obdobu.

3.1.2 Zahraniční politika

Zahraniční politika jako zdroj měkké moci na sebe v případě malých států může brát podobu zprostředkování konfliktů, podpory ochrany životního prostředí nebo například zahraniční pomoci pro zaostalé státy. Cílem takových snah je vybudovat si pověst „dobrého občana“ mezinárodního společenství. Gruzie se zaměřovala ve své sebe prezentaci především na své politické hodnoty a úspěchy v domácí politice. Pěstování „atraktivní“ zahraniční politiky nebylo věnováno tolik prostoru. Nejvýraznějším krokem pro vytváření měkké moci ze zahraniční politiky bylo angažování gruzínských jednotek v misích NATO v Iráku, Afghánistánu a Kosovu. Už v roce 2003, tedy ještě za vlády prezidenta Ševarnadzeho, podpořila Gruzie americkou operaci v Iráku 70 vojáků. S nástupem nového prezidenta se počet vojáků dramaticky zvýšil. V roce 2004 na 300 vojáků, později na 850 a nakonec roku 2008 na 2000.¹⁰³ Kromě toho byl Gruzie zapojena do konfliktu v Afghánistánu, kde bylo nejprve nasazeno několik stovek vojáků, později počet narostl až na 1600 (v roce 2011). Třetí zahraniční mise, na které se Gruzie podílela, byla mírová mise v Kosovu, kde až do ukončení mise v roce 2008 působilo několik stovek

¹⁰¹ Eric Pape, „Seeking Drama In a Conflict That’s Still Raw,“ *The New York Times*, 12.11. 2011, přístup na <http://www.nytimes.com/2011/08/14/movies/5-days-of-war-renny-harlin-on-russian-georgian-conflict.html>.

Mari Nikuradze, „Georgian war film causing controversy at home,“ *Democracy & Freedom Watch*, 25.6. 2012, přístup na <http://dfwatch.net/georgian-war-film-causing-controversy-at-home-63867-10209>.

¹⁰² „5 Days of War,“ *thenumbers.com*, přístup na <https://www.the-numbers.com/movie/5-Days-of-War#tab=summary>.

„Hollywood's take on the Russia-Georgia war,“ *The Economist*, 21.6. 2011, přístup na <https://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/06/film-georgia>.

¹⁰³ „Georgia Sends More Troops to Iraq,“ *Civil.ge*, 8.11. 2004, přístup na <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=8712>.

„Georgia Extends Troop Deployment in Iraq,“ *Civil.ge*, 21.3. 2008, přístup na <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=17411>.

vojáků.¹⁰⁴ Příspěvek Gruzie do těchto misí se gruzínští politici nezdřáhali připomínat.¹⁰⁵ V přepočtu na počet obyvatel šlo o jeden z nejvyšších příspěvků, často mnohem vyšší, než měly některé státy NATO.¹⁰⁶ Nasazení vojáků v zahraničí podporovalo představu Gruzie jako zodpovědného státu, který „exportuje bezpečnost“, jak se vyjádřil generální tajemník NATO Jaap de Hoop Scheffer v roce 2005.¹⁰⁷ Zároveň to byl signál přátelství směrem k Evropě a USA, vyjádření sdílení společných hodnot. Kromě toho měla akce i jiné, více politické, rozměry. Šlo také o to ukázat Gruzii jako vhodného adepta pro vstup do NATO, který je ochoten do této aliance něco investovat. Zároveň to byl signál směrem ke Spojeným státům, jež hrály vedoucí úlohu v misích v Iráku a Afghánistánu, který vyjadřoval těmto kontroverzním misím (obzvláště v případě Iráku) podporu. Nebyla to tedy pouze otázka budování obrazu, ale i politická služba provedená Gruzii spočívající v legitimizaci kontroverzní politické akce a zároveň ukázka potenciálně schopného člena NATO, jehož přijetí by se vyplatilo. Šlo tedy opět o jednání, které bylo na pomezí měkké a tvrdé moci.

Gruzie se také zapojovala do regionálních iniciativ podporujících demokracii a vzájemnou spolupráci mezi státy, což také mohlo budovat obraz státu provádějícího zodpovědnou zahraniční politiku. Z iniciativy prezidenta Saakašviliho a ukrajinského prezidenta Juščenka vzniklo v prosinci 2005 Sdružení demokratické volby, jež měla podporovat demokracii a stabilitu v regionu bývalých postsovětských a postsocialistických zemí.¹⁰⁸ Po několika mýtincích však iniciativa nedosáhla žádného viditelného výsledku.¹⁰⁹ Gruzie se dále zapojovala do dalších regionálních uskupení, jako byla organizace GUAM, sestávající se z Gruzie, Ukrajiny, Ázerbájdžánu a Moldavska (Uzbekistán vystoupil v roce

¹⁰⁴ „Georgia Withdraws Troops from Kosovo,“ *Civil.ge*, 15.4. 2008, přístup na <http://eu-nato.gov.ge/sites/default/files/ENGLISH.pdf>.

¹⁰⁵ Mikheil Saakashvili, „Statement by his Excellency Mr. Mikheil saakshvili, president of Georgia,“ vystoupení prezidenta Saakašviliho na Valném shromáždění OSN 22.9. 2006, 2, přístup na <http://www.un.org/webcast/ga/61/pdfs/georgia-e.pdf>.

¹⁰⁶ „Iraq: As Third-Largest Contingent, Georgia Hopes To Show Its Worth,“ *RFE/RL*, 10.9. 2007, přístup na <https://www.rferl.org/a/1078614.html>.

„Afghanistan troop numbers data: how many does each country send to the Nato mission there?,“ *The Guardian*, 21.9. 2010, přístup na <https://www.theguardian.com/news/datablog/2009/sep/21/afghanistan-troop-numbers-nato-data>.

¹⁰⁷ „Press point with NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer and the Prime Minister of Georgia, Zurab Noghaideli,“ tisková konference generálního tajemníka NATO a gruzínského premiéra, 28.11. 2005, přístup na <https://www.nato.int/docu/speech/2005/s051128c.htm>.

¹⁰⁸ Jean-Christophe Peuch, „Ukraine: Regional Leaders Set Up Community Of Democratic Choice,“ *RFE/RL*, 2.12. 2005, přístup na <https://www.rferl.org/a/1063461.html>.

¹⁰⁹ Niklas Nilsson, „Georgia’s Rose Revolution: The Break with the Past,“ in *The Guns of August 2008: Russia’s War in Georgia*, ed. Svante E. Cornell, S. Frederick Starr (Londýn: Routledge, 2015), 100.

2005). Gruzie a Ukrajina se pokusily skomírající existenci této instituce obnovit. Reformovaný GUAM měl taktéž v úmyslu posilovat demokracii a regionální spolupráci.¹¹⁰ Po třech summitech však tato organizace v roce 2008 omezila svou činnost bez toho, aniž by došla k nějakým výrazným výsledkům.¹¹¹ V případě gruzínské aktivity v regionálních organizacích však také můžeme hovořit o jiném významu celé akce. Cílem Gruzie nebylo pouze vylepšovat svůj obraz v zahraničí, ale i vytvořit mezinárodní platformu v prostoru bývalého sovětského bloku, jejíž členové by mohli vzájemně spolupracovat. Důvodem proč se Gruzie nezaměřovala více na budování „atraktivní“ zahraniční politiky byl prostý – tento způsob prezentace je nákladný a mohou si ho dovolit spíše movitější státy.

3.1.3 Kultura

V průběhu vlády Sjedenocené národní strany došlo k silnému zvýšení investic do turismu, a to jednak do turistické infrastruktury a jednak do propagace gruzínské kultury v zahraničí. Značná část investic šla do lyžařských středisek, silnic, škol cestovní ruchu.¹¹² V některých případech však byly projekty rozvíjející turismus podle kritiků až příliš megalomanské a spíše sloužily Saakašviliho osobní reklamě než rozvoji regionu.¹¹³ Pro zvýšení povědomí o Gruzii a její kultuře si Gruzie v roce 2007 najala britskou marketingovou firmu M&C Saatchi. V propagaci byl kladen důraz zejména na úspěšně provedené reformy, možnost potenciálních investic (Gruzie bylo v tomto období často chválena mez. institucemi za svou otevřenost investicím), evropskost a demokratičnost Gruzie ale také na atraktivní gruzínskou kulturu (kulturní památky, víno apod.). Jako hlavní slogan bylo zvoleno heslo „Evropa začíná zde“ („Europe starts here“, též ve variaci „Europe started here“, Evropa začala zde),¹¹⁴ které doplnilo logo vycházející z červeného

¹¹⁰ „Charter of Organization for democracy and economic development – GUAM,“ *GUAM*, 23.5. 2006, přístup na <https://guam-organization.org/en/charter-of-organization-for-democracy-and-economic-development-guam/>.

¹¹¹ Zaur Shiriyev, „Is GUAM Making a Comeback?,“ *Eurasia.net*, 5.5. 2017, přístup na <https://eurasianet.org/s/is-guam-making-a-comeback>.

¹¹² Molly Corso, „Georgia: Tbilisi Tries to Make a Switzerland Out of Svaneti,“ *Eurasia.net*, 13.10. 2010, přístup na <https://eurasianet.org/s/georgia-tbilisi-tries-to-make-a-switzerland-out-of-svaneti>.

„Saakashvili Focuses on Tourism at Meeting with Regional Governors,“ *Civil.Ge*, 25.6. 2006, přístup na <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=12909>.

Aleqsandre Bluashvili, „Ski Georgia: New Investments in Resorts to Bolster Tourism,“ *Investor.ge* 6 (2011), přístup na http://www.investor.ge/article_2011_6.php?art=4.

¹¹³ Molly Corso, „Georgia: Tbilisi Wants to Become a Ski Destination,“ *Eurasia.net*, 25.2. 2011, přístup na <http://www.eurasianet.org/node/62961>.

¹¹⁴ Melissa Aronczyk, *Branding the Nation: The Global Business of National Identity* (New York: Oxford University Press, 2013), 144–147.

gruzínského kříže a videoklip ukazující krásy Gruzie.¹¹⁵ V roce 2011 však došlo ke změně reklamní strategie, která už nezahrnovala do takové míry element „evropskosti“.¹¹⁶ Reklamy propagující gruzínskou kulturu a možnosti investic se objevily v prominentním západním tisku jako Wall Street Journal, Economist, Financial Times nebo na televizních kanálech CNBC a CNN.¹¹⁷ Uvedené reklamní strategie měly dva cíle, jednak šlo o to přivést do Gruzie turisty a investice. Počet turistů se v Saakašviliho období skutečně prudce zvýšil, výnosy z turismu se mezi lety 2006 až 2013 zvýšily téměř šestkrát, nicméně se jednalo převážně o turisty z okolních zemí a postsovětského prostoru.¹¹⁸

Také šlo o to vytvořit obraz Gruzie jako země s okouzující kulturou, který je velmi stará, velmi vyspělá a zároveň evropská. Kulturní rozměr gruzínské kampaně rozšiřoval spektrum zdrojů měkké moci, hrál však podobně jako zahraniční politika spíše vedlejší roli. Pro Saakašviliho a jeho okolí byla prioritní hodnotová část, které věnovali největší úsilí. Patrně proto, že tato strategie bylo vyhodnocena jako efektivnější, vzhledem k tomu, že sdílený hodnotový systém je důležitější než jen zajímavá kultura. Kulturní část měkké moci hrála menší roli také proto, že vybudování kulturní značky, se kterou jsou po celém světě asociovány určité vlastnosti, zabere hodně času a peněz. Do vytváření „kulturní moci“ se musí výrazně zapojit soukromé subjekty a musí být osloveno velmi široké publikum, na což v tomto období nebyl prostor.

3.2 Tvrdá moc

Gruzie se nepokoušela ovlivňovat západní státy pouze pomocí „měkkých“ nástrojů, ale i skrze nástroje tvrdé moci. Tato jihokavkazská země mohla západním státům nabídnout politickou podporu pro zahraničněpolitické akce, měla také atraktivní otevřený trh (přestože jeho prezentovaná atraktivnost byla přehnaná) a také byla důležitá z hlediska bezpečnosti. Všechny tyto mocenské nástroje umožňovaly Gruzii pokusit se navázat se Západem užší spolupráci. V tomto případě se jednalo o tvrdou moc, protože už nešlo o sílu atraktivity a sympatií, ale o zcela racionální pozitivní či negativní motivace ke spolupráci s Gruzii.

¹¹⁵ „Europe started here,“ video, 1:14, <https://www.youtube.com/watch?v=Sltt9Tjc6U>.

¹¹⁶ Nino Patsuria, „Georgia changes its tourist image,“ *Georgian Journal*, 7.7. 2011, přístup na <https://www.georgianjournal.ge/business/5390-georgia-changes-its-tourist-image-.html>.

¹¹⁷ Aronczyk, *Branding ..*, 144–147.

¹¹⁸ „Georgian Tourism in Figures,“ *Georgian National Tourism Administration*, 2014, 1–29, přístup na <https://gnta.ge/wp-content/uploads/2015/01/GEORGIAN-TOURISM-IN-FIGURES-2013-Strucure-Industry-Data.pdf>.

3.2.1 Politický význam

Jednou z několika služeb, které mohla Gruzie nabídnout západním státům byla legitimizace jejich zahraniční politiky. Tím, že západní státy (zejména USA, ale i státy EU) podporovaly Gruzii, dostávaly se do pozice morálních a zodpovědných hráčů v mezinárodním prostředí, které se snaží podporovat ekonomický a demokratický rozvoj malých a nepřiliš vyspělých zemí. Taková pověst může mít různé využití, může například vést k snadnějšímu získávání popularity daného státu nebo instituce ve světě, může mít však také vnitropolitické cíle – například získání podpory pro politickou elitu, jako tomu bylo v případě amerického prezidenta Bushe. Dalším politickým ziskem plynoucí z přátelství s Gruzii byla přímá gruzínská podpora zahraničněpolitických kroků USA nebo EU. Gruzínští politici oslavovali ve svých vystoupeních západní hodnoty a způsob vlády. Obzvláště důležitá byla podpora zahraniční politiky v případě kontroverzních akcí NATO vedených USA v Afghánistánu a Iráku. Tato podpora neměla pouze verbální nýbrž i materiální dimenzi. Jak už bylo vysvětleno v části o měkké moci, Gruzie také posílala do misí NATO své vojáky a tím ztvrzovala svoji slovní podporu.

Další součástí potvrzování správnosti Západu bylo následování západních vzorů v gruzínské domácí politice. Tím, že Gruzie kopírovala západní způsoby řízení státu a že se řídila podle západních „rad“ vlastně opět podporovala západní státy. Byl to pouze jiný způsob, jak říct „co děláte je správné“. Gruzie nejen okázale podporovala chování západních států a západní modely vlády, ale zároveň šířila tento vzor dále, tím že se podle něj (alespoň částečně) řídila. Gruzie byla jakousi reklamou na Západ, která mohla prozápadní smýšlení, a tedy potenciální moc západních států šířit, obzvláště v postsovětském prostoru. Toto byly tedy výhody, které mohla Gruzie nabídnout západním státům v oblasti jejich zahraniční politiky. Plynula však z toho Gruzii nějaká moc? To, že Gruzie měla západním státům co nabídnout mohlo zvyšovat šanci, že gruzínské požadavky, ať už na finanční či jinou podporu, případně i vstup do euroatlantických organizací, budou úspěšné. Západ byl nepochybně méně závislý na Gruzii než Gruzie na něm, ale měl zájem o něco, co Gruzie měla, což této zemi dávalo i určitou moc. Popsaný vztah „žák“ a „učitel“ byl oboustranně výhodný, šlo svého druhu o výměnný obchod – peníze a expertíza výměnou za šíření západních myšlenek a pozitivního obrazu západních států dále. Gruzie, přestože sama uplatňovala měkkou moc, se stala zdrojem měkké moci pro západní státy.

3.2.2 Ekonomický význam

Gruzie také disponovala určitým druhem ekonomické moci. Ekonomická zaostalost byla svým způsobem výhodou, neboť byla velkou příležitostí pro investice. Gruzie se na tuto možnost snažila cílenou inzerční kampaní poukázat, a to buď v západním tisku – v časopisech Wall Street Journal, Economist nebo Financial Times anebo na televizních kanálech CNN a CNBC. Jen během prvního roku Gruzie za reklamu utratila téměř 8 milionů dolarů. Ve spolupráci s výše zmíněnými periodiky byly také uspořádány konference ve Vídni, Londýně a New Yorku propagující výhody investování v Gruzii. Na mítincích vystupovali přední gruzínští politici, stejně jako zástupci gruzínských firem. Hlavním lákadlem pro investory byla údajná snadnost investování v Gruzii oproti investicím v ostatních státech. Gruzie využívala jako „objektivní“ důkaz pro toto tvrzení data Světové banky, konkrétně tzv. index snadnosti podnikání (EDBI).¹¹⁹

Tento index hodnotí kvalitu legislativy regulující podnikání, zahrnuje v sobě deset kategorií jako je snadnost registrace, ochrana investorů, snadnost získání kreditu, snadnost najímání a propouštění zaměstnanců aj. Gruzie v žebříčku států podle indexu prudce poskočila dopředu, ze stého místa v roce 2006 na 18. v roce 2008, v dalších letech se také držela v první dvacítkě. Reklamní kampaň byla postavena na srovnání Gruzie a dalšího (zpravidla vyspělého nebo ekonomicky významného) státu v určené kategorii EDBI, ze kterého Gruzie vyšla jako vítěz. Spolehlivost EDBI jako ekonomického ukazatele je ovšem diskutabilní.¹²⁰ V žebříčku alternativního ukazatele, Globálního indexu konkurenceschopnosti (GCI) se Gruzie nacházela v letech 2005-2008 vždy kolem 90. místa.¹²¹

Příčinou zcela rozdílného hodnocení je to, že EDBI hodnotí pouze kvalitu legislativy regulující byznys, GCI se oproti tomu zaměřuje na více aspektů ekonomiky, v oblasti legislativy se také více soustředí na reálné fungování regulací a vychází přitom z dotazníků vyplněných podnikateli (index obsahuje hodnocení nezávislosti justice, ochrany menšinových vlastníků aj.). Gruzie byla ve tvorbě legislativy tak úspěšná, protože legislativní reformy byly do značné míry namířeny tak, aby země měla v EDBI vysoké

¹¹⁹ Aronczyk, Branding..., 144–147

¹²⁰ Sam Schueth, „Assembling International Competitiveness: The Republic of Georgia, USAID, and the Doing Business Project,“ *Economic Geography* 87, č. 1 (2010): 58, 66, 68–69

¹²¹ World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2006–2007* (New York: Palgrave Macmillan, 2006), 224, přístup na http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2006-07.pdf. World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2008–2009* (Versoix: SRO-Kundig, 2008), 168, přístup na http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2008-09.pdf 168.

skóre, v podstatě se vytvářely zcela na míru. Důležitější bylo, aby nové zákony a regulace byly oceněny Světovou bankou, než aby dobře fungovaly v praxi. Gruzie se tedy často inspirovala u jiných států, jejichž legislativa byla v žebříčku kladně hodnocena. Ovšem často šlo o země, kde panovaly zcela rozdílné ekonomické a politické podmínky (například Švédsko, Makedonie a další). Za tvorbu zákonů byla zodpovědná instituce „Reforma gruzínských podmínek pro podnikání“, která byla financována Agenturou Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (USAID) a spolupracovala s gruzínským ministerstvem pro koordinaci reforem. Nové zákony a regulace byly snadno a rychle uvedeny v provoz, vzhledem k téměř monopolní politické moci Sjednocené národní strany.¹²²

Cíl popsané strategie byl na jedné straně ekonomický, Gruzie se k ní uchýlila, aby přivedla do země investice a zlepšila svou ekonomickou situaci. To se do jisté míry povedlo, množství přímých zahraničních investic prudce narostlo a pokleslo až s nástupem Světové ekonomické krize a válkou v jižní Osetii v roce 2008.¹²³ Na druhé straně, ale můžeme strategii vnímat z politického hlediska. Za prvé se jednalo o součást gruzínské informační kampaně, jež měla ukázat, že Gruzie provádí efektivní reformy (viz část o měkké moci). Za druhé šlo o to přivést do Gruzie západní firmy. Kampaně mířila jednoznačně na ně, nikoliv například na ruské nebo čínské investory. Šlo o pokus o rychlou ekonomickou integraci, která byla součástí většího plánu celkové integrace se Západem. Pokus o uplatnění moci v tomto případě spočíval ve snaze přimět Západ k bližší spolupráci, ne přímou silou, ale pomocí ekonomických pobídek založených ovšem opět částečně na manipulaci s fakty.

3.2.3 Bezpečnostní význam

Gruzie se také pokoušela působit na západní státy zdůrazňováním vlastní bezpečnostní důležitosti. Bezpečnostní význam Gruzie měl dvě dimenze, za prvé šlo o energetickou bezpečnost a za druhé o celkovou bezpečnost Evropy. Na rozdíl od ekonomických nástrojů, v případě bezpečnosti měl předávaný narativ charakter hrozby. Klíčovým sdělením bylo, že pokud nebude Západ věnovat pozornost Gruzii, může na to doplatit a jeho bezpečnost bude ohrožena. Hrozba je standardním nástrojem tvrdé moci,

¹²² Schueth, „Assembling...“ 62–70.

¹²³ „Foreign Direct Investments,“ *National Statistics Office of Georgia, přístup na* http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=2231&lang=eng.

v tomto případě je však prezentována umírněně a aktér nevyhrožuje vlastní vojenskou nebo ekonomickou mocí, ale pouze nebezpečnou situací, která může nastat.

Gruzínští politici zejména podtrhovali význam Gruzie jako tranzitního území pro převoz ropy a plynu (především po propuknutí „plynové krize“ v roce 2005 na Ukrajině), neboť tudy prochází ropovod Baku-Tbilisi-Ceyhan a Jihokavkazský plynovod. Dále upozorňovali na to, že bezpečnost Gruzie je propojena s bezpečností Evropy, potažmo celého západního světa. Válka v jižní Osetii v roce 2008 byla prezentována nejen jako útok na Gruzii, ale také jako útok na euroatlantický svět a jeho demokratické hodnoty. Micheil Saakašvili například v lednu 2006 publikoval článek v deníku Washington Post o „energetické bezpečnosti“, ve kterém upozorňoval na nespolehlivost Ruska jako zdroje ropy a plynu (vzhledem k plynové krizi na Ukrajině). Evropa musí v takové situaci diverzifikovat zdroje surovin, k novým cestám pro plyn a ropu drží „klíč“ právě státy černomořského regionu.¹²⁴ V březnu téhož roku gruzínský prezident vystoupil na mezinárodní konferenci o bezpečnosti v Mnichově. Ve svém projevu prohlásil oblast Černého moře za „klíčovou součást evropské ekonomické a bezpečnostní architektury“. Dále také řekl, že „v dnešním propojeném světě, naše bezpečnost je vaše bezpečnost“.¹²⁵ Podobně se vyjádřil i premiér Nogaideli, který se téhož roku vyjádřil na setkání rady OBSE, že chování separatistů je hrozbou pro všechny členy OBSE.¹²⁶

V dubnu 2007 Saakašvili vystoupil během fóra NATO, kde mimo jiné řekl, že nejen Gruzie potřebuje NATO, ale i NATO potřebuje Gruzii.¹²⁷ V červnu 2007 na energetické konferenci v Kyjevě Saakašvili prohlásil, že „tento region slibuje energetickou bezpečnost Evropě i celému světu“ a že „vytvoření bezpečného prostředí v našem regionu znamená garantovat bezpečnost Evropy.“¹²⁸ Po válce v jižní Osetii, konkrétně 14. srpna 2008, gruzínský prezident publikoval článek ve Washington Post, ve kterém varoval, že

¹²⁴ Mikheil Saakashvili, „The Path To Energy Security,“ *The Washington Post*, 9.1. 2006, přístup na <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/01/08/AR2006010801167.html>.

¹²⁵ Mikheil Saakashvili, „Remarks by President Saakashvili at the dinner dedicated to the 42nd international conference in Munich,“ vystoupení gruzínského prezidenta na bezpečnostní konferenci v Mnichově 3.2. 2006, přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2687>.

¹²⁶ Nogaideli, „Address..,“ 11.

¹²⁷ Mikheil Saakashvili, „President Mikheil Saakashvili's address at the NATO Parliamentary Assembly's 65th Rose-Roth seminar in Tbilisi on 19 April,“ vystoupení prezidenta Saakašviliho na mítinku NATO 20.4. 2007, přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2392>.

¹²⁸ Mikheil Saakashvili, „President Saakashvili's address at the energy conference,“ Saakašviliho proslov na energetické konferenci 26.6. 2007, přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2382>.

útok na Gruzii ohrožuje bezpečnost a svobodu ve světě a že Západ je povinen zasáhnout.¹²⁹ Dne 26. srpna téhož Saakašvili prohlásil v článku pro *The New York Times*, který opět obhajoval postoj Gruzie v konfliktu se separatistickými republikami a Ruskem, že „osud Evropy a svobodného světa se bohužel odehrává v mé malé zemi.“¹³⁰ Předseda parlamentní komise pro zahraniční vztahy Minašvili řekl v prosinci 2009, že „kroky Ruska neohrožují jen Gruzii, ale celou Evropu.“¹³¹

Stejně jako u měkké moci lze předpokládat, že podobným způsobem postupovali gruzínští politici a najatí lobbisté i v soukromých jednáních. Způsob, jakým Gruzie prezentovala bezpečnostní hrozby byl opět částečně manipulativní, jednak její představitelé používali expresivní vyjádření a jednak hrozbu zveličovali. Konflikt se separatisty a Ruskem neměl rozhodně tak zásadní vliv na evropskou bezpečnost. Na druhé straně, se vytvářel nebezpečný precedens, a přestože konflikt neměl aktuální přímé bezpečnostní dopady, mohl sehrát svou roli v budoucnosti. Co se týče energetické bezpečnosti, bez Gruzie jako tranzitního území se taktéž mohl Západ obejít, ale svou důležitost rozhodně měl – výrazně omezoval schopnost Ruska vydírat Evropu skrze ropu a plyn. Bezpečnostní problém byl patrně jednou z nejsilnějších karet Gruzie, vzhledem k tomu, že z povahy věci může rezonovat více než například ekonomické pobídky. Efektivitu těchto prohlášení však mohl snižovat fakt, že se Gruzie na některých bezpečnostních problémech, zejména v konfliktu s Ruskem a separatistickými republikami, částečně podílela svým příliš agresivním přístupem.

4. Uplatňování moci na Rusko

Období spolupráce nového gruzínského režimu a Ruska trvalo pouze několik měsíců. Už od poloviny roku 2004 začal projevovat nesoulad mezi oběma zeměmi v otázce separatistických území. Po úspěšném ovládnutí Adžárie Gruzii v květnu 2004, se obrátila pozornost gruzínské vlády na další dvě separatistická území – Abcházii a jižní Osetii. Zde byl však postup podstatně složitější. Nepodařilo se zde uskutečnit další „Revoluci růží“ jako v Adžării. V srpnu 2004 došlo k prvním potyčkám na hranicích, při kterých zemřelo několik gruzínských i osetinských vojáků. Kvůli konfliktu s Osetií se začaly zhoršovat i

¹²⁹ Mikheil Saakashvili, „Russia's War Is The West's Challenge,“ *The Washington Post*, 14.8. 2008, přístup na http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303364_2.html?sid=ST2008081401253.

¹³⁰ Mikheil Saakashvili, „Saakashvili's Statement on Russia' Action,“ *The New York Times*, 26.8. 2008, přístup na <http://www.nytimes.com/2008/08/27/world/europe/27saakashvili.html>.

¹³¹ Coene, „Instrumentalising...,“ 153.

rusko-gruzínské vztahy. Už v této době se ukázalo, že spolupráce těchto dvou zemí bude velmi obtížná.¹³² V pozdějších měsících a letech se tento trend potvrdil a z Ruska a Gruzie se stali otevření nepřátelé, jejichž konflikt vyvrcholil v roce 2008 válkou v jižní Osetii. Rusko se v tomto období významně snažilo ovlivnit vnitropolitickou situaci v Gruzii pomocí ekonomického, diplomatického, informačního a vojenského nátlaku.¹³³ Gruzínské možnosti, jak na tento nátlak reagovat byly omezené vzhledem k mnohonásobně menším vojenským i ekonomickým kapacitám oproti Rusku. Gruzie se k odporu proti Rusku spolehla výhradně na nástroje tvrdé moci – na ostrou rétoriku, formální protesty a akce gruzínských bezpečnostních složek

4.1 Ostrá rétorika a oficiální protesty

Jedním z nástrojů použitých Gruzii k tomu, aby ovlivnila Rusko, byla kritická vyjádření ohledně ruské zahraniční politiky vůči Gruzii. Jak se gruzínsko-ruské vztahy postupně zhoršovaly, tak se přirozeně zostřovala i gruzínská nařčení a stížnosti, která začínala na kritice dvojích standardů vůči separatismu a skončila na označování Ruska za pachatele válečných zločinů v pětidenní válce v roce 2008. Gruzie už v roce 2004 začala obviňovat Rusko, že separatisty podporuje a má tak dvojí standardy vůči separatismu (to byla nářezka na nekompromisní postoj Ruska vůči čečenskému separatismu). Jihokavkazská země si také stěžovala na časté narušování svého vzdušného prostoru Ruskem.¹³⁴ Vztahy obou zemí se v dalších letech nadále zhoršovaly, čehož příkladem může být například vyjádření prezidenta Saakašviliho po výbuchu dvou plynovodů v Severní Osetii v lednu 2006 (jež nechaly část populace bez plynu v zimním období). Saakašvili incident označil za sabotáž vedenou Ruskem, určenou k vydírání a poškození Gruzie.¹³⁵

Vzájemné nepřátelství dále pokračovalo nevyhlášenými ruskými sankcemi. Rusko v průběhu roku 2006 znovuzavedlo víza pro Gruzii a klíčový hraniční přechod byl náhle uzavřen z důvodů rekonstrukce.¹³⁶ Populární gruzínské víno a minerální voda byly

¹³² Andrei P. Tsygankov a Matthew Tarver-Wahlquist, „Duelling Honors: Power, Identity and the Russia–Georgia Divide,” *Foreign Policy Analysis* 5 (2009): 310–311.

¹³³ Randall E. Newnham, „Georgia on my mind? Russian sanctions and the end of the ‘Rose Revolution’,“ *Journal of Eurasian Studies* 6 (2015): 161–170.

¹³⁴ „Georgia Accuses Russia Of Abkhazia Double Standards,” *RFE/RL*, 1.11. 2004, přístup na <https://www.rferl.org/a/1055628.html>.

¹³⁵ Daisy Sindelar, „Georgia: Tbilisi Accuses Moscow Of Energy Sabotage,” *RFE/RL*, 23.1. 2006, přístup na <https://www.rferl.org/a/1064976.html>.

¹³⁶ Tsygankov a Tarver-Wahlquist, „Duelling...,” 311.

označeny za hygienicky nevhodné, a tudíž byl zakázán jejich import do Ruska.¹³⁷ Gruzie tyto kroky označila za nepřátelské a za provokaci.¹³⁸ V témže roce došlo Rusku k deportacím řady gruzínských gastarbeiterů (během deportací dva lidé zemřeli) a k šikanování další části z nich. Prezident Saakašvili označil tyto kroky za rasistické a předsedkyně gruzínského parlamentu Nino Burdžandze za xenofobní.¹³⁹

V době největšího zostření konfliktu v průběhu roku 2008, se obě strany začaly obviňovat z přípravy války. Později Gruzie obvinila Rusko z anexe Abcházie a jižní Osetie, a opakovaly se taktéž stížnosti kvůli narušování gruzínského vzdušného prostoru.¹⁴⁰ Následná válka v jižní Osetii radikalizovala gruzínskou rétoriku na nejvyšší mez. Gruzínští politici představitelé obviňovali Rusko z vyprovokování války, válečných zločinů, etnických čistek a tím pádem i porušování mezinárodního práva.¹⁴¹ Zároveň ovšem dodávali, že se Gruzie nenechá zlomit a dále bude usilovat o získání svého odtrženého území.¹⁴² V pozdějších letech tato rétorika pokračovala v podobném duchu. Například v době prvního výročí války v jižní Osetii vystoupil gruzínský prezident s dlouhým projevem, ve kterém zopakoval všechna dřívější obvinění – Rusko označil za agresora, který se útokem na Gruzii snažil rozbít gruzínskou demokracii, o gruzínských padlých vojácích mluvil jako o obětech zločinu.¹⁴³ V roce 2011 prezident Saakašvili dokonce obvinil Rusko ze zinscenování protivládních protestů v Gruzii.¹⁴⁴

Kromě vyjádření ve sdělovacích prostředcích využívala Gruzie také různých druhů oficiálních protestů. Příkladem může být parlamentní rezoluce z února 2006, ve které se gruzínští zákonodárci shodli na tom, že ruští peacekeepeři musí opustit Abcházii a jižní Osetii.¹⁴⁵ V říjnu 2007 Gruzie oznámila, že chce ruským peacekeeperům zrušit právo na to působit v Abcházii (šlo pouze o formální krok, neboť Gruzie neměla nad Abchází

¹³⁷ Newnham, „Georgia...“ 166.

¹³⁸ Tsygankov a Tarver-Wahlquist, „Duelling...“ 311.

¹³⁹ „Georgia: Burdjanadze Seeks Support In Row With Moscow,“ *RFE/RL*, 10.10. 2006, přístup na <https://www.rferl.org/a/1071910.html>.

¹⁴⁰ Tsygankov a Tarver-Wahlquist, „Duelling...“ 312.

¹⁴¹ Saakashvili, „Saakashvili’s Statement...“.

¹⁴² „Georgia conflict: Key statements,“ *BBC*, 19.8. 2008, přístup na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7556857.stm>.

¹⁴³ Mikheil Saakashvili, „The President of Georgia Mikheil Saakashvili’s speech delivered at the ceremony dedicated to Russia-Georgian war anniversary,“ řeč Saakašviliho u výročí rusko-gruzínské války 7.8. 2009, přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2247>.

¹⁴⁴ Margarita Antidze, „Georgian protest crushed as president blames Russia,“ *Reuters*, 26.5. 2011, přístup na <https://www.reuters.com/article/us-georgia-protest-idUSTRE74P4BC20110526>.

¹⁴⁵ Vladimir Novikov a Natalija Porťakova, „Gruzinskij parlament prišjol k vyvodu gruzinskich mirotvorcev,“ *Kommersant*, 19.7. 2006, přístup na <https://www.kommersant.ru/doc/691036>.

kontrolu).¹⁴⁶ V roce 2008 Gruzie požádala Radu bezpečnosti OSN, aby projednala sestřelení gruzínského dronu ruskou stíhačkou nad územím Abcházie.¹⁴⁷ Dalším krokem bylo vystoupení ze Spolku nezávislých států (SNS), ke kterému došlo mezi lety 2008 až 2009. Prezident Saakašvili v souvislosti s tímto krokem prohlásil, že „opuštěním SNS dáváme Sovětskému svazu definitivně sbohem“ a že tato organizace „naprosto selhala“.¹⁴⁸ Gruzie se ve sporu s Ruskem pokoušela bránit i soudně, a to žalobou k Evropskému soudu pro lidská práva, kterou podala v roce 2007 na základě diskriminace gruzínských občanů v Rusku po roce 2006, kdy byla řada Gruzínů žijících v Rusku bezohledným způsobem vyhoštěna, nebo byli jinak diskriminováni (rozsudek, který byl příznivý pro Gruzii, byl ale vynesena až v roce 2014).¹⁴⁹

Gruzie krátce po pětidenní válce v roce 2008 také zažalovala Rusko u Mezinárodního soudního dvora a to kvůli porušení antidiskriminační smlouvy z roku 1965 během tří intervencí Ruska na gruzínském území v letech 1990 až 2008.¹⁵⁰ Rusko se podle Gruzie dopustilo rasové diskriminace, neboť se podílelo na hromadném vystěhování etnických Gruzínů. Mezinárodní soudní dvůr tento případ nakonec v roce 2011 zastavil, neboť došel k názoru, že je mimo jeho jurisdikci, protože se obě strany konfliktu nepokusily domluvit mimosoudně.¹⁵¹ Další žalobou související s válkou v jižní Osetii byla žaloba u Evropského soudu pro lidská práva kvůli porušování práva na život, porušování zákazu mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení.¹⁵² Třetí žalobou k Evropskému soudu pro lidská práva byla žaloba z roku 2009, která požadovala propuštění čtyř gruzínských dětí držených v zajetí v jižní Osetii Rusko je posléze propustilo a případ byl zastaven.¹⁵³ V rámci OSN Gruzie také od roku 2008 navrhuje ke schválení každý rok

¹⁴⁶ Tsygankov a Tarver-Wahlquist, „Duelling...“, 311–312.

¹⁴⁷ „Georgia turns to U.N. after saying Russia shot down spy plane,“ *CNN*, 22.11. 2008, přístup na <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/europe/04/22/georgia.russia/index.html>.

¹⁴⁸ „Georgia Finalizes Withdrawal From CIS,“ *RFE/RL*, 18.8. 2009, přístup na https://www.rferl.org/a/Georgia_Finalizes_Withdrawal_From_CIS/1802284.html.

¹⁴⁹ „ECHR Verdict into Georgia vs. Russia Case over Deportations,“ *Civil.ge*, 3.7. 2014, přístup na <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=27438>.

¹⁵⁰ „World court drops Georgia versus Russia case,“ *Reuters*, 1.4. 2011, přístup na <https://www.reuters.com/article/us-georgia-russia/world-court-drops-georgia-versus-russia-case-idUSTRE73025J20110401>.

¹⁵¹ Herbert Smith Freehills, „International Court of Justice declines jurisdiction in dispute between Georgia and the Russian Federation,“ *Lexology*, 24.5. 2011, přístup na <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3958e242-fff6-463c-b847-d1467bb7d474>.

¹⁵² „Court declares case concerning armed conflict between Georgia and Russia admissible,“ *ECHR*, 19.12. 2011, přístup na [http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/Georgia%20Russia\(eng\).pdf](http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/Georgia%20Russia(eng).pdf).

¹⁵³ Octavian Ichim, *Just Satisfaction under the Convention on Human Rights* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), 93–94.

rezoluci, která podporuje právo odsunutých Gruzínů na to vrátit se do svého původního bydliště. Mezi lety 2008 až 2017 se počet zemí, které tento krok, podpořily, zvýšil ze 14 na 92.¹⁵⁴

Zmíněné kroky Gruzie, ať už šlo o ostrou kritiku ruského chování v médiích, žaloby u mezinárodních soudů nebo vystoupení ze SNS, měly několik cílů. Jednak tyto akce byly signálem směrem k západním státům a mezinárodním organizacím, že Rusko dlouhodobě poškozuje Gruzii. Tento signál měl západní státy vést k vytvoření nátlaku na Rusko, aby zanechala svých nepřátelských akcí. Proto bylo také důležité, aby Gruzie měla mezi západními státy spojence a celkově dobrou pověst. Jak bylo vysvětleno v předchozí části, Gruzie se o to usilovně snažila pomocí pozitivní sebereprezentace svých hodnot a (údajných) úspěchů v domácí politice, zdůrazňováním své bezpečnostní důležitosti apod. Moc Gruzie působit na Rusko tak byla částečně závislá na schopnosti získat silnější spojence, slovy Longa šlo tedy o získávání odvozené moci.

Pokud se však zaměříme na reakci západních států v nejhorším bodě rusko-gruzínských vztahů – během války v jižní Osetii, tak silnější slova vůči počínání Ruska použili hlavně představitelé USA, kteří ostře kritizovali ruskou invazi a požadovali stažení vojsk.¹⁵⁵ Kriticky se vyjadřovali také některé menší evropské státy, například ty pobaltské.¹⁵⁶ Ale například Francie a Německo, měly zdrženlivější postoj a požadovaly zejména zastavení bojů. Někteří politici z těchto zemí kritizovali chybný a nezodpovědný přístup Gruzie a označovali ji za spoluvíníka konfliktu.¹⁵⁷ Je tedy vidět, že podpora západních států byla omezená a spočívala pouze ve slovní kritice a přerušení několika programů vzájemné spolupráce (například byl přerušen program spolupráce Ruska a

¹⁵⁴ „General Assembly Adopts Resolution Recognizing Right of Return by Refugees to Abkhazia, Georgia,“ plenární zasedání OSN 15.5. 2008, přístup na <https://www.un.org/press/en/2008/ga10708.doc.htm>. „General Assembly Adopts Resolution Recognizing Right of Return for Refugees, Internally Displaced Persons in Georgia, No Matter Their Ethnicity,“ plenární zasedání OSN 1.7. 2017 <https://www.un.org/press/en/2017/ga11919.doc.htm>.

¹⁵⁵ Mouritzen a Wivel, *Explaining...*, 99–101.

¹⁵⁶ „STATEMENT On Russia’s Military Attack on Georgia,“ vyjádření lotyšského parlamentu 14.8. 2008, přístup na <http://www.saeima.lv/arhivs/en/pazinojums.pdf>. „Statement of the Ministry of Foreign Affairs of Georgia,“ vyjádření estonského ministerstva zahraničí 7.8. 2009, přístup na http://estonia.mfa.gov.ge/default.aspx?sec_id=416&lang=2&NewsID=128488.

¹⁵⁷ Ian Traynor, „Six days that broke one country - and reshaped the world order,“ *The Guardian*, 16.8. 2008, přístup na <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/16/georgia.russia1>. „German Leaders Split on Placing Blame in Caucasian War,“ *DW*, 10.8.0 2008, přístup na <https://www.dw.com/en/german-leaders-split-on-placing-blame-in-caucasian-war/a-3551206>.

NATO). Ekonomické sankce proti Rusku byly pouze zvažovány.¹⁵⁸ Je otázkou, jaký vliv mohla mít tato slovní kritika na rozhodování ruských politických špiček. Rusko postupovalo v době Saakašviliho vlády proti Gruzii velmi tvrdým způsobem, neváhalo použít ekonomické i jiné sankce, nakonec použilo i hrubou sílu. Nelze však vyloučit, že nebyť kritiky ze Západu postupovalo by ještě ostřeji. Rozhodnutí mezinárodních soudů také mohly mít teoreticky vliv. Jak však bylo již výše zmíněno, některá soudní řízení byla zastavena, jiná skončila až po odchodu prezidenta Saakašviliho a jeho Sjedenčené národní strany, takže jejich reálný vliv na rozhodování Ruska byl opravdu minimální. Celkově můžeme říci, že Gruzie si sice „stěžovala“ na agresivní chování Ruska, ovšem nátlak ze strany západních států nebo mezinárodních soudů mohl maximálně omezit tuto agresivitu, ale rozhodně ne zastavit.

Dalším efektem, který mohla kritika Ruska Gruzii mít a které mohl Rusko donutit ke zmírnění své politiky, bylo poškození pověsti této velmoci v mezinárodním prostředí. Pověst Ruska jako agresivního, nedemokratického, imperialistického státu, kterou se Gruzie snažila šířit, mohla Rusku uškodit v řadě oblastí a podporovat existující (ne zcela neoprávněné) stereotypy.¹⁵⁹ Zaprvé mohla zvyšovat nedůvěru v diplomatické sféře, což mohlo znesnadňovat vzájemné vztahy s dalšími zeměmi. Také mohla mít svůj ekonomický dopad, mohla ohrožovat investice. Významná také byla pověst nejen u politiků, diplomatů a podnikatelů, ale i u širší veřejnosti, která má samozřejmě vliv na volbu politických zástupců země. Klíčovou otázkou ovšem je, jestli toto poškození pověsti i s jeho negativními dopady mohlo Rusko nějak výrazněji ovlivnit. Jednak už v této době Rusko začalo investovat do své prezentace v zahraničí, která případnou špatnou pověst mohla vyvažovat¹⁶⁰ a jednak špatná pověst dost možná nebyla pro ruské politické špičky natolik důležitá, aby je donutila přehodnotit svůj přístup ke Gruzii. Posledním smyslem gruzínského postoje bylo dát najevo Rusku svoji odhodlanost vzdorovat. Byť se může zdát, že kritika, která vycházela přímo z úst gruzínských představitelů měla ještě menší vliv než kritika přicházející od mocnějších spojenců, tak bylo důležité alespoň se pokusit o odpor.

¹⁵⁸ Barbara Oegg a Kimberly Elliott, „Russia and the effectiveness of economic sanctions between big players,“ *VOX*, 8.10. 2008, přístup na <https://voxeu.org/article/futility-using-economic-sanctions-against-russia>.

Mark Tran, Julian Borger a Ian Traynor, „EU threatens sanctions against Russia,“ *The Guardian*, 28.8. 2008, přístup na <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/28/eu.russia>.

¹⁵⁹ Andrei P. Tsygankov, „The Russia-NATO mistrust: Ethnophobia and the double expansion to contain “the Russian Bear”,“ *Communist and Post-Communist Studies* 46 (2013): 179–188.

¹⁶⁰ Julian Evans, „Spinning Russia,“ *Foreign Policy*, 1.12. 2005, přístup na <https://foreignpolicy.com/2005/12/01/spinning-russia/>.

Bylo sice zřejmé, že Rusko je mnohem silnější země, klíčové ale bylo ukázat, že je Gruzie houževnatá a že agresivita vůči Gruzii se Rusku nevyplatí. V souvislosti s tím však bylo ještě důležitější chování gruzínských bezpečnostních složek vůči Rusku a separatistickým republikám, které bude předmětem další podkapitoly.

4.2 Akce gruzínských bezpečnostních složek

Kromě ostré politické rétoriky a oficiálních protestů se Gruzie ve svém boji s Ruskem, Abcházíí a jižní Osetií uchýlovala i k demonstraci hrubé síly nebo dokonce k jejímu použití. Prvním provokativnějším krokem byl k zásah gruzínské policie proti pašerákům v květnu 2004, kteří působili na hranicích s jižní Osetií,¹⁶¹ byť v tuto dobu se ještě nejednalo signál směrem k Rusku, protože vzájemné vztahy ještě byly dobré.¹⁶² Později, v srpnu 2004, došlo k prvním ostřejším srážkám mezi ozbrojenými jednotkami Gruzie a jižní Osetie na osetinsko-gruzínské hranici. Konflikt začal tak, že se gruzínské jednotky v počtu několika tisíc přesunuly na hranice s jižní Osetií. Po protestech Ruska a Osetie, gruzínský ministr obrany Okruašvili pohrozil, že se počet vojáků ještě zvýší. Později došlo k vzájemnému ostřelování i prvním úmrtím. V prvním srpnovém týdnu se obě strany ostřelovaly na denní bázi, ani jedna strana nehodlala ustoupit, později však došlo ke smíru a konflikt byl ukončen.¹⁶³

Další kontroverzní akcí byl zásah v Kodorském údolí nedaleko od Abcházie v červenci 2006, kdy gruzínské síly přemohly místního vládce Emzara Kvitsianiho (který zde vládl nezávisle na Gruzii i Abcházii). Akce vyvolala silnou reakci na straně separatistických republik a také Ruska. Představitelé Ruska označili celou akci za porušení mírové dohody mezi Abcházíí a Gruzii z roku 1994. Dále prohlásili, že Rusko nebude tolerovat rozšiřování konfliktu do Abcházie.¹⁶⁴ Saakašvili naopak po ovládnutí údolí prohlásil, že je to signál směrem k Rusku, že Gruzie je schopna řešit své vlastní problémy.¹⁶⁵ Dalším signálem směrem k Rusku byl „špionážní aféra“ z roku 2006. V září 2006 gruzínské bezpečnostní složky zatkly čtyři ruské špiony a hodlaly je odsoudit za

¹⁶¹ Cory Welt, „The Thawing of a Frozen Conflict: The Internal Security Dilemma and the 2004 Prelude to the Russo-Georgian War,“ *Europe-Asia Studies* 62, č. 1 (2010): 70.

¹⁶² Tsygankov a Tarver-Wahlquist, „Duelling...“, 309–310.

¹⁶³ Welt, „The Thawing...“, 80–87.

¹⁶⁴ Igor Torbakov, „Russia Claims Right to Respond to Kodori Crisis,“ *Eurasia.net*, 26.7. 2006, přístup na <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav072706.shtml>.

¹⁶⁵ Michael Schwartz, „A Battle for Hearts and Minds Sets Off a Building Boom,“ *The New York Post*, 9.1.0 2006, přístup na <http://www.nytimes.com/2006/10/09/world/asia/09georgia.html>.

špionáž. Po nátlaku ze zahraničí byli krátce po svém zatčení vydáni do rukou OBSE, vztahy mezi Ruskem a Gruzii se však ještě výrazněji zhoršily.¹⁶⁶

Zásadním milníkem v rusko-gruzínských vztazích byl rok 2008. Během tohoto roku se zvětšilo množství násilností mezi Gruzii a separatistickými republikami, mezi něž patřilo ostřelování vesnic, zvýšená činnost rozvědky nebo únosy civilistů. Situace se vyostřila zejména v červnu a červenci, kdy Gruzie zahájila rozsáhlé ostřelování osetinských vesnic a ukončila ho až poté, co jižní Osetie zahájila mobilizaci a požádala Rusko o vojenskou pomoc.¹⁶⁷ V červenci 2008 také Gruzie provedla rozsáhlé vojenské cvičení společně s NATO nazvané „Immediate Response“.¹⁶⁸ Vrcholem gruzínského agresivního postoje vůči separatistickým republikám, byl gruzínský vpád na území jižní Osetie 8. srpna 2008. Ten vyústil v tzv. pětidenní válku, ve které na jedné straně stála Gruzie a na druhé straně Rusko společně se separatistickými republikami. Už sedmého srpna gruzínská armáda shromáždila početnou armádu a osmého srpna zaútočila. Ruská armáda však byla na tuto eventualitu dobře připravena a gruzínské jednotky rychle porazila. Ruské jednotky se dokonce přesunuly dále na gruzínské území směrem k Tbilisi. Poté byl boj zastaven a 16. srpna bylo uzavřeno příměří.¹⁶⁹ V následujících letech se aktivita gruzínských ozbrojených sil snížila a k vzájemným potyčkám docházelo méně často.

K dosažení svého cíle, tedy, aby Rusko co nejméně podporovalo separatisty a vměšovalo se do gruzínských záležitostí, se Gruzie rozhodla uchýlit k velmi ostré konfrontaci nejen v rétorické, ale i bezpečnostní rovině. A to přestože měla mnohonásobně menší vojenské i ekonomické kapacity než mělo Rusko a v otevřeném konfliktu se mu nemohla dlouhodobě vyrovnat. Při takovém nepoměru sil je tedy gruzínské chování obtížné vysvětlitelné. Gruzínští politici patrně vycházeli z předpokladu, že otevřený a zřetelný odpor jsou nejlepším receptem, jak vliv Ruska co nejvíce omezit. Možným předpokladem bylo, že pokud Rusko narazí na takto otevřený odpor, bude se postupně stahovat, neboť pro něj nebude výhodné se v oblasti dále angažovat, anebo alespoň bude drženo v určitých mezích. Naopak pokud na dostatečný odpor nenarazí bude své nepřátelské akce stupňovat.

¹⁶⁶ Tsygankov a Tarver-Wahlquist, „Duelling...“, 311.

¹⁶⁷ Tamtéž, 312–313

¹⁶⁸ „U.S. troops start training exercise in Georgia,“ *Reuters*, 15.7. 2008, přístup na <https://www.reuters.com/article/us-georgia-usa-exercises/u-s-troops-start-training-exercise-in-georgia-idUSL1556589920080715>.

¹⁶⁹ Tsygankov a Tarver-Wahlquist, „Duelling...“, 313–314.

Gruzie se k takto výraznému odporu rozhodla také, protože věřila, že si ho může dovolit a že tedy nemusí volit smířlivější přístup. Ruské sankce zjevně nebyly pro gruzínskou politickou elitu důležité, vzhledem k tomu, že svůj postoj po jejich uvalení na Gruzii nezměnili. Gruzínští politici také pravděpodobně předpokládali, že nedojde k přímé vojenské intervenci Ruska, protože se k ní Rusko neodhodlá. Tomu nasvědčuje celková nepřipravenost gruzínské armády, když k ruskému útoku došlo.¹⁷⁰ Tento předpoklad mohl mít několik důvodů. Jedním z nich mohlo být přesvědčení, že gruzínský neohrožený postoj intervenci oddaluje, neboť dokazuje, že by v případě otevřené střetnutím byl boj s takto odhodlaným státem velmi náročný. V historii existuje řada příkladů, kdy se velmocí nevyplatila intervence v malém státě a měla negativní vliv na jeho prestiž nebo na prestiž jeho politických elit.¹⁷¹ Na druhou stranu, některé války mají opačný výsledek – jako například druhá válka v Čečensku, která skončila pro Rusko vítězně.¹⁷²

Dalším faktorem, který mohl Gruzii dodávat pocit bezpečí byli jeho spojenci a potenciální reakce světové veřejnosti. Spojené státy americké Gruzii už několik let podporovaly. Vojenská pomoc z jejich strany v potenciálním konfliktu s Ruskem byla americkým politiky a vojenskými poradci několikrát vyloučena, takže s ní gruzínské politické vedení nemohlo ani při nejlepší vůli počítat.¹⁷³ Nicméně, i kdyby USA nezasáhly, dala se očekávat jejich silná diplomatická reakce, stejně jako reakce světové veřejnosti, jež by mohla rezultovat v diplomatickou nebo ekonomickou izolaci Ruska, takže by se Rusku ve výsledku jeho intervence nemusela vyplatit. Podle výpovědi tehdejšího ministra obrany Kezerašviliho gruzínští politici i na základě rad západních států skutečně nepředpokládali, že by přímá intervence tohoto typu byla v 21. století možná.¹⁷⁴

Tyto faktory mohou vysvětlovat gruzínské chování do začátku války v jižní Osetii. Útok na jižní Osetii však znamená další stupeň v gruzínském agresivním chování. K útoku sice došlo v období vzájemných provokací, ale nebyl rozhodně nezbytným protiútokem

¹⁷⁰ Pavel Felgenhauer, „After August 7: The Escalation of the Russia-Georgia War,“ in *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia*, ed. Svante E. Cornell a S. Frederick Starr (Armonk a Londýn: M. E. Sharpe, 2009), 162–164.

¹⁷¹ Patricia L. Sullivan, „War Aims and War Outcomes: Why Powerful States Lose Limited Wars,“ *The Journal of Conflict Resolution* 51, č. 3 (2007): 496–524.

¹⁷² Roland Dannreuther a Luke March, „Chechnya: Has Moscow Won?,“ *Global Politics and Strategy* 50, č. 4 (2008): 97–112.

¹⁷³ Stephen Blank, „From Neglect to Duress: The West and the Georgian Crisis Before the 2008 War,“ in *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia*, ed. Svante E. Cornell a S. Frederick Starr (Armonk a Londýn: M.E.Sharpe, 2009), 118.

De Waal, „So Long...“.

¹⁷⁴ Felgenauer, „After August 7...“ 164–165.

proti Rusku, i když se to tak Gruzie později pokoušela prezentovat.¹⁷⁵ Otázkou je, proč se Gruzie odhodlala k přímému útoku právě v tomto momentu, proč došlo k posunu od vzájemných střetů a demonstracím síly k otevřené invazi. Částečně zde platily už zmíněné faktory, tedy přesvědčení, že Rusko se k útoku neodhodlá. Podle Wivela a Mouritzena zde hrálo roli také to, že Gruzie v tomto období měla špatné informace o stavu a připravenosti ruské armády, částečně kvůli špatnému fungování gruzínské rozvědky a absenci informací od Spojených států, které se v tu dobu zaměřovaly na jiné konflikty. Dalším faktorem mohla být ztráta popularity prezidenta Saakašviliho, která ho mohla vést k pokusu napravit si renomé připojením separatistického území.¹⁷⁶

Ať už byly skutečné předpoklady gruzínských politiků jakékoliv, evidentně se nepotvrdily a pokus uplatnit vojenskou moc skončil nezdarem. Ve své podstatě ale o vojenskou moc nešlo, Gruzie neměla početnější nebo schopnější armádu, právě naopak. Předpokládaný zdroj moci, který dával Gruzii sebejistotu k vojenským akcím, tak musel pocházet odjinud. Je otázkou, odkud – jestli gruzínští politici spoléhali na ochranou auru spojenců nebo na fungování mezinárodního systému, ve kterém k takovým intervencím, jakou Rusko provedlo, už nedochází.

5. Gruzínský případ v perspektivě debaty o moci malých států

Úkolem této části je zamyslet se nad významem gruzínského pokusu o uplatňování moci pro širší debatu o moci malých států. To znamená, v čem gruzínský případ odpovídá nebo neodpovídá existujícím případovým studiím nebo teoretickým modelům, případně, co z toho může vyplývat. Gruzínská měkká moc byla do značné části založena na hodnotách – jako byla demokracie nebo evropskost. Gruzie nebyla rozhodně jediným malým státem, který by se orientoval na tento typ moci. Například skandinávské státy jsou známy tím, že takovou zahraniční politiku provádějí, dokonce jsou nazývány „podnikateli s normami“. Ovšem skandinávské státy kromě propagace vlastní domácí politiky, provádějí také nákladnou zahraniční politiku (zahraniční pomoc, zprostředkování konfliktů aj.). Mimoto jejich vnější prezentace vnitřní politiky se více zakládala na pravdě, přes některé „nesrovnalosti“, například ne zcela ekologické kroky Norska nebo Islandu. Prezentace také měla odlišné cíle, skandinávské státy chtěly obecně zlepšovat svou pozici v mezinárodním

¹⁷⁵ Mouritzen a Wivel, *Explaining...*, 61.

¹⁷⁶ Tamtéž, 69–74.

prostředí a zvyšovat svůj vliv. Byla to dlouhodobá strategie, kdežto v případě Gruzie šlo o krátkodobější a určitější cíle – vstup do NATO a EU. Je zde tedy patrný značný rozdíl mezi rozvíjející se Gruzii, pro kterou byly tato hodnotová moc klíčová pro zajištění bezpečnosti, rozvoje a ekonomického blahobytu, a vyspělými skandinávskými státy nebo například Katarem, jež pouze upravovaly svou mezinárodní pozici. To je dobrým důkazem toho, s jakou různorodostí mohou malé státy pracovat s hodnotami jako součástí své zahraničněpolitické moci a jak odlišnou roli tyto hodnoty mohou hrát.

Jak již však bylo několikrát zmíněno, hodnoty prezentované Gruzii navenek byly v rozporu se skutečnou situací v zemi. Šlo o jistý druh dezinformace, ale nikoliv směrem ke svému nepříteli, nýbrž ke svým potenciálním spojencům. Tento mocenský nástroj není dosud v literatuře o moci malých států dostatečně zohledněn, zpravidla se hovoří prostě jen o pozitivní propagaci daného státu v zahraničí, případně o jeho měkké nebo „identitární“ moci. Přitom je otázkou, jestli vůbec můžeme o těchto typech mocí hovořit, pokud z velké části nebyly založeny na pravdě. Možná by bylo lepší hovořit by lepší mluvit o schopnostech manipulace a dezinformace.

Ojedinelou prací, která se dezinformační strategií zabývá je práce Jourdeho „The International Relations of Small Neoauthoritarian States: Islamism, Warlordism, and the Framing of Stability“. Jak Jourde ukazuje ve své práci, podobným způsobem jako Gruzie působila na větší státy i Mauritánie a Guinea, které dlouhodobě šířily nepravdivé informace o vnitropolitické situaci, a i díky tomu získávaly podporu od Spojených států. I v situaci, kdyby byla sebe prezentace Gruzie a těchto afrických států stoprocentně pravdivá, pozoruhodný je též předpoklad, s jakým se k takové strategii uchýlili. Tyto státy se domnívaly, že když se budou chovat tak, že to bude západními státy vnímáno jako správná cesta demokracie a reform (nebo když se o tom alespoň podaří západní státy přesvědčit) budou za to odměněni podporou, ať už finanční nebo jinou. Samozřejmě zde existovaly také další faktory, které mohly vyspělých západních států vést k podpoře těchto rozvíjejících se zemí (viz například část o tvrdé moci ve vztahu k USA a evropským státům). Ale minimálně značnou část strategie zmíněných malých států tvořil právě výše zmíněný předpoklad, že pokud se budou chovat podle určitých hodnotových vzorců, které jsou v západních státech považovány za správné, dojdou k úspěchu. Je otázkou, do jaké míry je tento model mezi chudšími malými státy rozšířen, zda se jedná o nějaký běžný vzorec chování. Přinejmenším je pozoruhodné, že moc zmíněných států plyne na jedné

straně z toho, že větší státy jim zodpovědně pomohou kvůli tomu, že si zvolili „správnou cestu, na druhé straně ze schopnosti tuto „správnost“ falzifikovat.

Případ Gruzie také ukazuje, že koncepce moci malých států Kamrava i Chonga se až příliš soustřeďují na bohaté a vyspělé malé státy. Obě koncepce jsou částečně namířeny jako návod, jak malé státy mohou získat moc v mezinárodním prostředí. Ale platnost těchto modelů trpí tím, že vycházejí z případů velmi bohatých a vyspělých států Kataru, Singapuru a Vatikánu. Chong i Kamrava zdůrazňují ty zdroje moci, které vyžadují hodně peněz – například diplomatické aktivity v zahraničí, které vedou k budování obrazu „světového dobrého občana“, když použijeme Kamravův výraz. Anebo přímo berou peníze jako předpoklad k úspěchu. Kromě toho zdůrazňují jako klíčový zdroj moci celkovou vyspělost státu – Chong mluví o „dobré správě věcí veřejných“. Problémem je, že chudší malé státy jako byla právě Gruzie, těmto požadavkům příliš neodpovídají. Přesto, jak ukazuje i tato práce, se mohou snažit uplatňovat v mezinárodním prostředí moc, byť jinými prostředky, které nevyžadují takové množství finančních zdrojů nebo takovou úroveň vyspělosti. Proto by bylo vhodné vytvářet podobné obecné typologie i s účastí chudších malých států nebo vytvářet separátní modely moci malých států podle ekonomické úrovně nebo úrovně vyspělosti.

Způsob, jakým Gruzie postupovala vůči Rusku, taktéž může být zajímavý z hlediska zkoumání moci malých států. Většina prací o moci malých států se doposud zaměřovala na schopnost sebe prezentace malých států v mezinárodní sféře, na schopnost získávat a využívat větší spojence, rozšiřovat vliv v určitém regionu apod. Případ pokusu o použití moci malého státu v konfrontaci s nepřátelskou velmocí, tak může zajímavým způsobem rozšiřovat debatu. Obzvláště zajímavé je to, že se Gruzie odvažovala provádět tak agresivní vojenské akce. To, že si Gruzie „stěžovala“ skrze prohlášení v médiích a pomocí protestů proti nepřátelskému chování Ruska, není překvapivé. Malé státy jsou považovány za milovníky mezinárodního práva a často se spoléhají na pomoc svých větších spojenců. Ovšem míra vojenské agresivity vůči Rusku byla skutečně nestandardní (byť šlo z většiny o zprostředkovaný konflikt skrze separatistické republiky). Obzvláště vzhledem k tomu, že taková konfrontace nebyla nutná – nešlo přece o nezbytnou obranu. A také z toho důvodu, že Gruzie neměla garantovanou vojenskou podporu od většího státu nebo aliance. Můžeme tedy říci, že se Gruzie uchýlila k druhu tvrdé moci netypickému pro malé státy. A to ještě v situaci, která pro ni nebyla příliš výhodná. Výsledek tohoto pokusu je dobře znám – nejenže Gruzie nedosáhla svého, ale ještě došlo ke katastrofě. Z toho

můžeme vyvodit, že případ Gruzie spíše potvrzuje představu, že pro malé státy se hodí jiné, nenásilné způsoby zahraničněpolitické moci.

Závěr

V průběhu působení Sjednocené národní strany se Gruzie snažila aplikovat široké spektrum zahraničněpolitické moci. Na své spojence se pokusila použít měkkou moc, z jejichž tří složek byla nejvíce využívána část politických hodnot. Prezentované politické hodnoty zahrnovaly demokracii, prozápadní smýšlení a efektivní řízení státu; ovšem problémem bylo, že se prezentace značně odlišovala od reality. Gruzínští politici se pokoušeli tyto hodnoty prezentovat skrze veřejná vystoupení, jež často měla manipulativní nebo zavádějící charakter. Dalším kanálem předávání pozitivních informací o Gruzii byly neformální kontakty mezi gruzínskými a americkými politiky. Nesmíme také zapomenout na působení lobbistů a PR firem v USA a Evropě, kteří též měli upravovat obraz Gruzie v zahraničí. Dvě další části měkké moci, zahraniční politika a kultura, hrály celkově menší roli a byla jim věnována gruzínskými politiky menší pozornost. Zahraniční politika mohla být chápána jako zodpovědná a správná kvůli gruzínskému angažmá v misích NATO nebo kvůli gruzínským snahám o vytvoření mezinárodní platformy ve státech bývalého socialistického bloku. V oblasti kultury se Gruzie i pomocí marketingových společností pokoušela propagovat Gruzii jako zemi s velmi starou, unikátní a také evropskou kulturou.

Kromě měkké moci Gruzie aplikovala pro získání západních spojenců také nástroje tvrdé moci. Západní státy mohla k podpoře Gruzie vést nejen „sympatie“, které pro ni mohli mít, ale i další, více racionální faktory. Atraktivita Gruzie pro Západ také mohla spočívat v legitimizaci západní zahraniční politiky i západního stylu řízení státu, neboť Gruzie obojí velmi podporovala. Také hrálo roli to, že Gruzie sama alespoň částečně kopírovala západní vzory i v domácí politice a mohla tudíž být jakýmsi šířitelem západních myšlenek. Ekonomická atraktivita Gruzie spočívala v údajné snadnosti podnikání a investic v Gruzii, která byla propagována i pomocí indexu snadnosti podnikání, který určovala Světová banka. Tento index byl však trochu zavádějící, protože hodnotil hlavně kvalitu legislativy, nikoliv reálnou situaci. Cílem této strategie bylo získat zájem západních investorů a tím se ekonomicky integrovat se Západem. Posledním aspektem tvrdé moci byla bezpečnostní důležitost, která byla opět propagována gruzínskými politiky v mezinárodním prostředí. Tento bezpečnostní aspekt měl dvě složky, jednak se jednalo o energetickou bezpečnost, neboť Gruzii procházely významné produktovody. A jednak se

jednalo o celkovou bezpečnost Evropy, podle logiky, že v propojeném světě je bezpečnost jednoho bezpečností všech.

Snaha ovlivňovat Rusko spočívala výhradně ve tvrdé moci. Jedna z jejích dvou základních částí se skládala z protestů proti ruskému chování, ať už šlo o ostrou rétoriku v médiích nebo mezinárodní žaloby. Cílem těchto akcí bylo upozornit západní státy na to, že se Rusko dopouští vůči Gruzii bezpráví, což mělo vést tyto státy k vyvíjení nátlaku na Rusko. Kvůli tomu také bylo zásadní, aby Gruzie měl na Západě spojence, takže z tohoto pohledu byla důležitá kampaň pro jejich získání. Dalším cílem bylo poškozovat ruskou pověst v zahraničí. Poslední smyslem těchto akcí byl ukázat Rusku připravenost a odhodlanost Gruzie vzdorovat. Druhou částí gruzínské pokusu o ovlivnění Ruska byly akce gruzínských bezpečnostních složek, ať už šlo o střety na hranicích se separatistickými republikami nebo například o zatčení skupiny ruských špiónů v Gruzii. Předpokladem při provádění tohoto přístupu bylo, že uvedené akce povedou k odstrašení Ruska, které se neodvážá k vojenské intervenci.

Pokud se pokusíme zapojit případ Gruzie do širší debaty o moci malých států můžeme dojít k několika závěrům. Moc hodnot, která bývá obvykle spojována s bohatšími malými státy, v případě Gruzie také byla využívána, ale měla trochu jinou povahu i cíle. Naopak podobná gruzínskému případu byla dvojice afrických států Mauritánie a Guinea. Podobnost spočívá v tom, jakým způsobem se tyto státy pokoušely získat podporu od větších států pomocí manipulací obrazu své domácí politiky. Příklad Gruzie také zpochybňuje teoretické koncepce Kamravy a Chonga, neboť nezohledňují ve své typologii méně vyspělé státy. Agresivní postup proti Rusku, který Gruzie uplatnila s cílem odstrašit ho, je velmi nestandardním způsobem pro malý stát, jak se pokoušet uplatňovat moc. Negativní výsledek tohoto snažení, spíše podporuje představu, že pro malé státy se hodí jiné druhy moci.

Způsob, jakým se Gruzie snažila působit na své spojence i na svého velkého souseda, je důležitý pro pochopení cele gruzínské zahraniční politiky tohoto období. Jak již bylo zmíněno, vztah k Rusku a západním státům byl zásadním prvkem gruzínské zahraniční politiky, který de facto rozhodoval nejen o její vlastní úspěšnosti, ale i o úspěšnosti celého politického režimu. Zároveň tato analýza může pomoci vysvětlit fungování celého tehdejšího politického režimu, neboť způsob používání zahraničněpolitické moci o něm může dost vypovídat. Gruzínský případ také může být

využit ve studiu malých států a jejich zahraničněpolitické moci. Gruzínská zahraniční politika byla velmi výrazná a bohatá na různé způsoby použití moci. Gruzie se nespokojila pouze s pasivní rolí a pokusila se aktivně rozhodovat o své zahraničněpolitické orientaci. Její zahraniční politika v sobě zahrnovala jak intenzivní „lákání“ ke spolenectví, tak i poměrně radikální odstrašovací taktiku, která měla zamezit zásahům do vnitřních záležitostí. Z těchto důvodů tak může být gruzínský případ hodnotný pro zkoumání možností a limitů moci malých států. Další výzkum v dané oblasti by mohl směřovat na působení lobbistů a PR firem, které pracovaly ve prospěch Gruzie, a jejichž způsob ovlivňování západních politiků a médií stále není zcela jasný. Byl by to však dost obtížný úkol, jehož podmínkou by byla ochota zúčastněných lidí se k tématu vyjádřit. Taktéž by stálo za to zaostřit pozornost na vztahy mezi gruzínskými a evropskými politiky v Saakašviliho období, nejenom mezi těmi gruzínskými a americkými. V obecnější rovině by bylo zajímavé zapojit do debaty o moci malých států více malých států z postsovětského prostoru, a následně porovnat, zda se tyto malé státy liší od jiných a pokud ano, tak jak.

Summary

In the “Saakashvili era”, Georgia has been using several types of foreign-policy power in a bid to influence USA, EU member states and Russia. Both soft and hard power have been used on USA and European states. The most important component of Georgia's soft power lied in the proclaimed political values. Georgian democracy, pro-Western attitude and effective domestic governance should have attracted the Western states. Georgian politicians were trying to spread the positive images at various public international meetings, also by using personal contacts with the Western politicians or even by using professional lobbyist and PR firms. However, the proclaimed values were in conflict with the domestic reality, which was far less bright. Other two components of soft power, foreign policy and culture, have played only limited role.

Hard power of Georgia in relation to the Western countries consisted of three parts – security impact and economic and political value. Security impact lied in importance of product pipelines on the territory of Georgia and also in general nearness of Georgia to Europe (so possible security problems could be spread westward). Georgian economic value was based on possible opportunities to invest in Georgia, which were advertised in the West. Political value of Georgia lied in possible political legitimization of the policies of the Western states, both directly by openly supportive political stances and indirectly by following Western patterns in domestic politics.

The attempt to influence Russia has also taken place. On the one hand, Georgia was trying to change Russian behavior by non-violent means – mainly by harsh rhetoric in international media or by suing Russia in international courts. These “complaints” were probably a way how to seek support in the West or how to show strength to Russia. However, the second part of Georgian stance towards Russia consisted of aggressive actions of Georgian armed forces against the breakaway republics which were supported by Russia. Georgian politicians probably believed that deterrence is the most effective option of how to treat its northern neighbor. This assumption was supported by a belief that Russia will not directly engage in military actions against Georgia. Georgian politicians might have thought so because such an intervention was seen as improbable in 21st century or because of misperceptions about the state and readiness of the Russian army.

Použité zdroje

Primární zdroje

„Court declares case concerning armed conflict between Georgia and Russia admissible.“
ECHR. 19.12. 2011. Přístup na

[http://www.supremecourt.ge/files/uploadfile/pdf/Georgia%20Russia\(eng\).pdf](http://www.supremecourt.ge/files/uploadfile/pdf/Georgia%20Russia(eng).pdf).

„Europe started here.“ Video. 1:14. Přístup na

<https://www.youtube.com/watch?v=SIIt9Tjcj6U>.

„Foreign Direct Investments.“ *National Statistics Office of Georgia*. Přístup na

http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=2231&lang=eng.

„General Assembly Adopts Resolution Recognizing Right of Return by Refugees to Abkhazia, Georgia.“ Plenární zasedání OSN .15.5. 2008. Přístup na

<https://www.un.org/press/en/2008/ga10708.doc.htm>.

„General Assembly Adopts Resolution Recognizing Right of Return for Refugees, Internally Displaced Persons in Georgia, No Matter Their Ethnicity.“ Plenární zasedání OSN. 1.7. 2017. Přístup na <https://www.un.org/press/en/2017/ga11919.doc.htm>.

„Charter of Organization for democracy and economic development – GUAM.“ *GUAM*. 23.5. 2006. Přístup na <https://guam-organization.org/en/charter-of-organization-for-democracy-and-economic-development-guam/>.

„Kreab 45.“ Kreab. Březen 2015. Přístup na http://www.kreab.com/wp-content/uploads/2015/01/Kreab_45_Annual_brochure_NEW_150310_TO-WEB_SPREDS_low.pdf.

„Press point with NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer and the Prime Minister of Georgia, Zurab Noghaideli.“ Tisková konference generálního tajemníka NATO a gruzínského premiéra. 28.11. 2005. Přístup na

<https://www.nato.int/docu/speech/2005/s051128c.htm>.

„Remarks to the Press following meeting at the White House.“ Setkání Saakašviliho s Bushem, 5.7. 2006. Přístup na <https://2001-2009.state.gov/p/eur/rls/rm/68610.htm>.

„Report of Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia.“
Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia. 22–23.

„Statement of the Ministry of Foreign Affairs of Georgia.“ Vyjádření estonského ministerstva zahraničí 7.8. 2009. Přístup na

http://estonia.mfa.gov.ge/default.aspx?sec_id=416&lang=2&NewsID=128488.

„STATEMENT On Russia's Military Attack on Georgia.“ Vyjádření lotyšského parlamentu 14.8. 2008. Přístup na <http://www.saeima.lv/arhivs/en/pazinojums.pdf>.

Nogaideli, Zurab. „Address by the Prime Minister of Georgia, Mr. Zurab Nogaideli.“

Projev na plenárním zasedání OBSE 27.3. 2006. Přístup na

<https://www.osce.org/pc/18613>.

Saakashvili, Mikheil. „President Mikheil Saakashvili's address at the NATO Parliamentary Assembly's 65th Rose-Roth seminar in Tbilisi on 19 April.“ Vystoupení prezidenta

Saakašviliho na mítinku NATO 20.4. 2007. Přístup na

<http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2392>.

Saakashvili, Mikheil. „President of Georgia's Address to European Parliament Members.“

Projev ke členům Evropského parlamentu 23. 11. 2010. Přístup na

<http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?5858>.

Saakashvili, Mikheil. „President Saakashvili's address at the energy conference.“

Saakašviliho proslov na energetické konferenci 26.6. 2007. Přístup na

<http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2382>.

Saakashvili, Mikheil. „Remarks by President Saakashvili at the dinner dedicated to the 42nd international conference in Munich.“ Vystoupení gruzínského prezidenta na

bezpečnostní konferenci v Mnichově 3.2. 2006. Přístup na

<http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2687>.

Saakashvili, Mikheil. „Remarks to the international forum “Europe's New Wave of

Liberation: Democracy and Transformation.” Vystoupení na mezinárodním fóru o „Nové vlně liberalizace“ 23. 11. 2005. Přístup na

<http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2707>.

Saakashvili, Mikheil. „REMARKS To the Parliamentary Assembly of the Council of

Europe.“ Vystoupení na parlamentním shromáždění Rady Evropy 24.1. 2008. Přístup na

<http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2352>.

Saakashvili, Mikheil. „Russia's War Is The West's Challenge.“ *The Washington Post*. 14.8.

2008. Přístup na http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303364_2.html?sid=ST2008081401253.

Saakashvili, Mikheil. „Saakashvili’s Statement on Russia’ Action.“ *The New York Times*. 26.8. 2008. Přístup na <http://www.nytimes.com/2008/08/27/world/europe/27saakashvili.html>.

Saakashvili, Mikheil. „Statement by his Excellency Mr. Mikheil saakshvili, president of Georgia.“ Vystoupení prezidenta Saakašviliho na Valném shromáždění OSN 22.9. 2006. Přístup na <http://www.un.org/webcast/ga/61/pdfs/georgia-e.pdf>.

Saakashvili, Mikheil. „Statement by His Excellency Mr. Saakashvili.“ Vystoupení na 61. valném shromáždění OSN, 22. 9. 2006. Přístup na <http://www.un.org/webcast/ga/61/pdfs/georgia-e.pdf>

Saakashvili, Mikheil. „The Path To Energy Security.“ *The Washington Post*. 9.1. 2006. Přístup na <http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2006/01/08/AR2006010801167.html>.

Saakashvili, Mikheil. „The President of Georgia Mikheil Saakashvili’s speech delivered at the ceremony dedicated to Russia-Georgian war anniversary.“ Řeč Saakašviliho u výročí rusko-gruzínské války. 7.8. 2009. Přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2247>.

Totten, Michael J. „The Truth About Russia in Georgia.“ 26.8. 2008. Přístup na <http://www.michaeltotten.com/archives/2008/08/the-truth-about-1.php>.

Sekundární zdroje

Odborná literatura

Aronczyk, Melissa. *Branding the Nation: The Global Business of National Identity*. New York: Oxford University Press, 2013.

Bátora, Jozef. „Public Diplomacy in Small and Medium-sized States: Norway and Canada.“ *Discussion papers in diplomacy* 97 (2005): 1–26.

Benwell, Richard. „The Canaries in the Coalmine: Small States as Climate Change Champions,“ *The Round Table* 100 (2011): 199–211.

- Bernal, Richard L. *The Influence of Small States on Superpowers: Jamaica and U.S. Foreign Policy*. Lanham: Lexington Books, 2015.
- Blank, Stephen. „From Neglect to Duress: The West and the Georgian Crisis Before the 2008 War.“ In *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia*, ed. Svante E. Cornell a S. Frederick Starr, 104–121. Armonk a Londýn: M.E.Sharpe, 2009.
- Braveboy-Wagner, Jacqueline. „Opportunities and limitations of the exercise of foreign policy power by a very small state: the case of Trinidad and Tobago.“ *Cambridge Review of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 407–427.
- Briguglio, Lino a kol. *Toward an Outward-Oriented Development Strategy for Small States: Issues, Opportunities, and Resilience Building*. Washington, D.C.: World Bank and Commonwealth Secretariat, 2006.
- Coene, Frederik. „*Instrumentalising Euro-Atlanticism: Euro-Atlantic Discourse in Georgia from the Rose Revolution to the Defeat of the United National Movement*.“ Dizertační práce, University of Ghent, 2013.
- Cooley, Alexander a Daniel Nexon. „Interpersonal Networks in International Security.“ In *The New Power Politics: Networks and Transnational Security Governance*, ed. Deborah Denise Avant, Oliver Westerwinter (Oxford: Oxford University Press, 2016), 92.
- Cooley, Alexander a Lincoln Mitchell. „After the August War: A New Strategy for U.S. Engagement with Georgia.“ *The Harriman Review* 17, č. 3–4 (2010): 1–66.
- Dahl, Robert A. „The Concept of Power.“ *Behavioral Science* 2, č. 3 (1957): 201–215.
- Dannreuther, Roland a Luke March. „Chechnya: Has Moscow Won?.“ *Global Politics and Strategy* 50, č. 4 (2008): 97–112.
- de Albuquerque, Adriana Lins a Jakob Hedenskog. *Georgia: A Defense Reform Assessment*. Stockholm: Swedish Defence Research Agency, 2016.
- de Waal, Thomas. *Georgia's Choices: Charting a Future in Uncertain Times*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 2011.
- d'Emilia, Pio. „Reporting from Ossetia: On the Ground with Russian Forces in Georgia.“ *The Asia-Pacific Journal* 6, č. 10 (2008): 1–4.
- Felgenhauer, Pavel. „After August 7: The Escalation of the Russia-Georgia War.“ In *The*

Guns of August 2008: Russia's War in Georgia, ed. Svante E. Cornell a S. Frederick Starr, 162–180. Armonk a Londýn: M. E. Sharpe, 2009.

Fels, Enrico. *Shifting Power in Asia-Pacific?* Basilej: Springer International Publishing, 2013.

Gvalia, Giorgi a kol., „Thinking Outside the Bloc: Explaining the Foreign Policies of Small States.“ *Security Studies* 22 (2009): 98–131.

Chong, Alan „Small state soft power strategies: virtual enlargement in the cases of the Vatican City State and Singapore.“ *Cambridge Review of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 383–405.

Chong, Alan a Matthias Maass. „Introduction: the foreign policy power of small states.“ *Cambridge Review of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 381–382.

Ichim, Octavian. *Just Satisfaction under the Convention on Human Rights*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

Ingebritsen, Christine. „Norm Entrepreneurs: Scandinavia's Role in World Politics.“ *Journal of the Nordic International Studies Association* 37, č.1 (2002): 11–23.

Jackson, Sarita. „Small states and compliance bargaining in the WTO: an analysis of the Antigua–US Gambling Services Case.“ *Cambridge Review of International Affairs* 25, č. 3 (2012): 367–385.

Jourde, Cédric. „The International Relations of Small Neoauthoritarian States: Islamism, Warlordism, and the Framing of Stability.“ *International Studies Quarterly* 51 (2007): 481–503.

Jugaste, Artur. „Communicating Georgia: Georgia's information campaign in the 2008 war with Russia.“ Diplomová práce, Stockholm University, 2011.

Kamrava, Mehran. *Qatar: Small State, Big Politics*. Ithaca: Cornell University Press, 2015.

Light, Matthew. „Police reforms in the Republic of Georgia: the convergence of domestic and foreign policy in an anti-corruption drive.“ *Policing and Society* 24, č. 3 (2014): 318–345.

Long, Tom „Small States, Great Power? Gaining Influence Through Intrinsic, Derivative, and Collective Power.“ *International Studies Review* 19 (2017): 185–205.

- Maass, Matthias. „The Elusive Definition of the Small State.“ *International Politics* 46, č. 1 (2008): 65–83.
- Mitchell, Lincoln A. „Compromising democracy: state building in Saakashvili’s Georgia.“ *Central Asian Survey* 28, č. 2 (2009): 171–183.
- Mouritzen, Hans a Anders Wivel. *Explaining Foreign Policy: International Diplomacy and the Russo-Georgian War*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2012.
- Newnham, Randall E. „Georgia on my mind? Russian sanctions and the end of the ‘Rose Revolution’.“ *Journal of Eurasian Studies* 6 (2015): 161–170.
- Nilsson, Niklas. „Georgia’s Rose Revolution: The Break with the Past.“ In *The Guns of August 2008: Russia's War in Georgia*, ed. Svante E. Cornell, S. Frederick Starr, 85–103. Londýn: Routledge, 2015.
- Nye, Joseph S. „Hard, Soft, and Smart Power.“ In *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, ed. Andrew F. Cooper, Jorge Heine a Ramesh Thakur, 1–12. Oxford: Oxford university Press, 2013
- Nye, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: PublicAffairs, 2004.
- Schueth, Sam. „Assembling International Competitiveness: The Republic of Georgia, USAID, and the Doing Business Project.“ *Economic Geography* 87, č. 1 (2010): 51–77.
- Sullivan, Patricia L. „War Aims and War Outcomes: Why Powerful States Lose Limited Wars.“ *The Journal of Conflict Resolution* 51, č. 3 (2007): 496–524.
- Toal, Gerard. *Near Abroad: Putin, the West, and the Contest Over Ukraine and the Caucasus* Oxford: Oxford University Press, 2017.
- Tsygankov, Andrei P. „The Russia-NATO mistrust: Ethnophobia and the double expansion to contain “the Russian Bear”,“ *Communist and Post-Communist Studies* 46 (2013): 179–188.
- Tsygankov, Andrei P. a Matthew Tarver-Wahlquist. „Duelling Honors: Power, Identity and the Russia–Georgia Divide.“ *Foreign Policy Analysis* 5 (2009): 307–326.
- Vital, David. *The Inequality of States: a Study of the Small Power in International Relations*. Oxford: Clarendon, 1967.

Welt, Cory. „The Thawing of a Frozen Conflict: The Internal Security Dilemma and the 2004 Prelude to the Russo-Georgian War.“ *Europe-Asia Studies* 62, č. 1 (2010): 63–97.

Wivel, Anders and Kajsa Ji Noe Oest. „Security, profit or shadow of the past? Explaining the security strategies of microstates.“ *Cambridge Review of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 429–453.

Wivel, Anders. „From Small State to Smart State: Devising a Strategy for Influence in the European Union.“ In *Small States in Europe: Challenges and Opportunities*, ed. Anders Wivel a Robert Steinmetz, 15–30. Farnham: Ashgate, 2010.

World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2006–2007* (New York: Palgrave Macmillan, 2006), 224.

World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2008–2009* (Versoix: SRO-Kundig, 2008), 168.

Wright, Geoffrey. „Defense Reform and the Caucasus: Challenges of Institutional Reform During Unresolved Conflict.“ *Mediterranean Quarterly* 20, č. 3 (2009): 19–39.

Zemanová, Štěpánka a kol. „Zahraněpolitické strategie malých států v současném mezinárodním prostředí.“ *Mezinárodní vztahy* 50, č. 3 (2015): 5–23.

Zpravodajství a publicistika

„5 Days of War.“ *thenumbers.com*. Přístup na <https://www.the-numbers.com/movie/5-Days-of-War#tab=summary>.

„Afghanistan troop numbers data: how many does each country send to the Nato mission there?“ *The Guardian*. 21.9. 2010. Přístup na <https://www.theguardian.com/news/datablog/2009/sep/21/afghanistan-troop-numbers-nato-data>.

„Ajaria welcomes Georgian president.“ *BBC*. 6.5. 2004. Přístup na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3688703.stm>.

„Cold comfort.“ *The Economist*. 4.9. 2009. Přístup na <http://www.economist.com/node/12052710>.

„ECHR Verdict into Georgia vs. Russia Case over Deportations.“ *Civil.ge*. 3.7. 2014. Přístup na <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=27438>.

„Georgia Accuses Russia Of Abkhazia Double Standards.“ *RFE/RL*. 1.11. 2004. Přístup na <https://www.rferl.org/a/1055628.html>.

„Georgia conflict: Key statements.“ *BBC*. 19.8. 2008. Přístup na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7556857.stm>.

„Georgia Extends Troop Deployment in Iraq.“ *Civil.ge*. 21.3. 2008. Přístup na <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=17411>.

„Georgia Finalizes Withdrawal From CIS.“ *RFE/RL*. 18.8. 2009. Přístup na https://www.rferl.org/a/Georgia_Finalizes_Withdrawal_From_CIS/1802284.html.

„Georgia Sends More Troops to Iraq.“ *Civil.ge*. 8.11. 2004. Přístup na <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=8712>.

„Georgia turns to U.N. after saying Russia shot down spy plane.“ *CNN*. 22.11. 2008. Přístup na <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/europe/04/22/georgia.russia/index.html>.

„Georgia Withdraws Troops from Kosovo.“ *Civil.ge*. 15.4. 2008. Přístup na <http://eu-nato.gov.ge/sites/default/files/ENGLISH.pdf>.

„Georgia: After Crackdown On Protests, President Calls Early Polls.“ *RFE/RL*. 8.11. 2007. Přístup na <https://www.rferl.org/a/1079100.html>.

„Georgia: Burdjanadze Seeks Support In Row With Moscow.“ *RFE/RL*. 10.10. 2006. Přístup na <https://www.rferl.org/a/1071910.html>.

„Georgian Tourism in Figures.“ *Georgian National Tourism Administration*. 2014. 1–29. Přístup na <https://gnta.ge/wp-content/uploads/2015/01/GEORGIAN-TOURISM-IN-FIGURES-2013-Strucure-Industry-Data.pdf>.

„German Leaders Split on Placing Blame in Caucasian War.“ *DW*. 10.8.0 2008. Přístup na <https://www.dw.com/en/german-leaders-split-on-placing-blame-in-caucasian-war/a-3551206>.

„Hollywood's take on the Russia-Georgia war.“ *The Economist*. 21.6. 2011. Přístup na <https://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/06/film-georgia>.

„Iraq: As Third-Largest Contingent, Georgia Hopes To Show Its Worth.“ *RFE/RL*. 10.9. 2007. Přístup na <https://www.rferl.org/a/1078614.html>.

„Mikheil Saakashvili Rewarded Matthew Bryza with Honorary Award.“ *Interpresss.ge*. 11. 8. 2009. Přístup na <http://www.interpressnews.ge/en/politicss/10306-mkhe-sksh-rewded-mttew-byz-wth-honoy-awd.html?ar=A>.

„President Saakashvili's Inauguration Speech,“ *Civil. ge*, 25. 1. 2004, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=26694>.

„Saakashvili Focuses on Tourism at Meeting with Regional Governors.“ *Civil.Ge*. 25.6. 2006. Přístup na <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=12909>.

„Text: Bush's speech in Georgia.“ *BBC*. 10.5. 2005. Přístup na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4534267.stm>.

„The President of Georgia and Georgian veterans to honor all Georgian heroes of World War II in ceremony on Texel Island.“ *Office of the Presidency*. 2. 5. 2005. Přístup na <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?2211>.

„The West Begins to Doubt Georgian Leader.“ *Der Spiegel*. 15.9. 2008. Přístup na <http://www.spiegel.de/international/world/did-saakashvili-lie-the-west-begins-to-doubt-georgian-leader-a-578273.html>.

„U.S. troops start training exercise in Georgia.“ *Reuters*. 15.7. 2008. Přístup na <https://www.reuters.com/article/us-georgia-usa-exercises/u-s-troops-start-training-exercise-in-georgia-idUSL1556589920080715>.

„World court drops Georgia versus Russia case.“ *Reuters*. 1.4. 2011. Přístup na <https://www.reuters.com/article/us-georgia-russia/world-court-drops-georgia-versus-russia-case-idUSTRE73025J20110401>.

Antidze, Margarita. „Georgian protest crushed as president blames Russia.“ *Reuters*. 26.5. 2011. Přístup na <https://www.reuters.com/article/us-georgia-protest-idUSTRE74P4BC20110526>.

Bluashvili, Aleqsandre. „Ski Georgia: New Investments in Resorts to Bolster Tourism.“ *Investor.ge* 6 (2011). Přístup na http://www.investor.ge/article_2011_6.php?art=4.

Bogardus, Kevin. „Georgia builds up its lobbying, PR efforts.“ *The Hill*. 19.3. 2009. Přístup na <http://thehill.com/homenews/administration/4619-georgia-builds-up-its-lobbying-pr-efforts>.

Corso, Molly. „Georgia: Tbilisi Tries to Make a Switzerland Out of Svaneti.“ *Eurasia.net*. 13.10. 2010. Přístup na <https://eurasianet.org/s/georgia-tbilisi-tries-to-make-a-switzerland-out-of-svaneti>.

Corso, Molly. „Georgia: Tbilisi Wants to Become a Ski Destination.“ *Eurasia.net*. 25.2. 2011. Přístup na <http://www.eurasianet.org/node/62961>.

de Waal, Thomas. „So Long, Saakashvili.“ *Carnegie Endowment for International Peace*. 29. 10. 2013. Přístup na <http://carnegieendowment.org/2013/10/29/so-long-saakashvili/grk6>.

Evans, Julian „Spinning Russia.“ *Foreign Policy*. 1.12. 2005. Přístup na <https://foreignpolicy.com/2005/12/01/spinning-russia/>.

Freehills, Herbert Smith. „International Court of Justice declines jurisdiction in dispute between Georgia and the Russian Federation.“ *Lexology*. 24.5. 2011. Přístup na <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3958e242-fff6-463c-b847-d1467bb7d474>.

Holden, Stephen. „More Than One Kind of Deadline.“ *The New York Times*. 18. 8. 2011. Přístup na <http://www.nytimes.com/2011/08/19/movies/5-days-of-war-shows-russia-and-georgia-in-conflict.html?mtrref=www.google.ru&gwh=59417FAA264C3C42881198931CE22827&gwt=pay>.

Jones, Stephen F. „Kakha Bendukidze and Georgia’s failed experiment.“ *Open Democracy*. 2.1. 2015. Přístup na <https://www.opendemocracy.net/od-russia/stephen-f-jones/kakha-bendukidze-and-georgia%E2%80%99s-failed-experiment>.

Kilner, James. „U.S. says Georgia to lift emergency rule in 3 days.“ *Reuters*. 13. 11. 2007. Přístup na <https://www.reuters.com/article/us-georgia/u-s-says-georgia-to-lift-emergency-rule-in-3-days-idUSL1362449620071113>.

Levy, Clifford J. „Georgia’s Future Looks Like More of the Past.“ *The New York Times*. 15. 11. 2007. Přístup na <http://www.nytimes.com/2007/11/15/world/europe/15georgia.html>.

Mosk, Matthew a Jeffrey H. Birnbaum. „While Aide Advised McCain, His Firm Lobbied for Georgia.“ *The Washington Post*. 13.8. 2008. Přístup na <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/12/AR2008081202932.html>.

Nikuradze, Mari. „Georgian war film causing controversy at home.“ *Democracy & Freedom Watch*. 25.6. 2012. Přístup na <http://dfwatch.net/georgian-war-film-causing-controversy-at-home-63867-10209>.

Novikov, Vladimir a Natalija Port’akova, „Gruzinskij parlament prišjol k vyvodu gruzinskich mirotvorcev.“ *Kommersant*. 19.7. 2006. Přístup na <https://www.kommersant.ru/doc/691036>.

O’Connor, Clare. „Georgia in comms push to build links with EU.“ *PRweek*. 17.1. 2008. Přístup na <https://www.prweek.com/article/777338/georgia-comms-push-build-links-eu>.

Oegg, Barbara a Kimberly Elliott, „Russia and the effectiveness of economic sanctions between big players.“ *VOX*. 8.10. 2008. Přístup na <https://voxeu.org/article/futility-using-economic-sanctions-against-russia>.

Pape, Eric. „Seeking Drama In a Conflict That’s Still Raw.“ *The New York Times*. 12.11. 2011. Přístup na <http://www.nytimes.com/2011/08/14/movies/5-days-of-war-renny-harlin-on-russian-georgian-conflict.html>.

Patsuria, Nino. „Georgia changes its tourist image.“ *Georgian Journal*. 7.7. 2011. Přístup na <https://www.georgianjournal.ge/business/5390-georgia-changes-its-tourist-image-.html>.

Peuch, Jean-Christopher. „Ukraine: Regional Leaders Set Up Community Of Democratic Choice.“ *RFE/RL*. 2.12. 2005. Přístup na <https://www.rferl.org/a/1063461.html>.

Rettman, Andrew. „Russia hones new image among EU elite.“ *EUobserver.com*. 9.2. 2009. Přístup na <https://euobserver.com/foreign/27567>.

Shiriyev, Zaur. „Is GUAM Making a Comeback?“ *Eurasia.net*. 5.5. 2017. Přístup na <https://eurasianet.org/s/is-guam-making-a-comeback>.

Shuster, Simon. „Russia and Georgia Go to War Again — on Screen.“ *Time*. 4.12. 2009. Přístup na <http://content.time.com/time/arts/article/0,8599,1944601,00.html>.

Schwartz, Michael. „A Battle for Hearts and Minds Sets Off a Building Boom.“ *The New York Post*. 9.1.0 2006. Přístup na <http://www.nytimes.com/2006/10/09/world/asia/09georgia.html>.

Sindelar, Daisy. „Georgia: Tbilisi Accuses Moscow Of Energy Sabotage.“ *RFE/RL*. 23.1. 2006. Přístup na <https://www.rferl.org/a/1064976.html>.

Torbakov, Igor. „Russia Claims Right to Respond to Kodori Crisis.“ *Eurasia.net*. 26.7. 2006. Přístup na <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav072706.shtml>.

Tran, Mark, Julian Borger a Ian Traynor, „EU threatens sanctions against Russia.“ *The Guardian*. 28.8. 2008. Přístup na <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/28/eu.russia>.

Traynor, Ian. „Plucky little Georgia: Saakashvili's PR agency wins on second front.“ *The Guardian*. 16.8. 2008. Přístup na <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/16/georgia.russia>.

Traynor, Ian. „Six days that broke one country - and reshaped the world order.“ *The Guardian*. 16.8. 2008. Přístup na <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/16/georgia.russia1>.

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS
Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.
Jméno: Vojtěch Andrš
E-mail: vojtech.andrs@email.cz
Specializace (uved'te zkratkou)*: RES
Semestr a školní rok zahájení práce: LS 2016/2017
Semestr a školní rok ukončení práce: LS 2017/2018
Vedoucí diplomového semináře: doc. PhDr. Luboš Švec, CSc.; PhDr. Kateřina Králová, M.A., Ph.D.
Vedoucí práce: doc. PhDr. Emil Aslan, Ph.D.
Název práce: Moc malých států: případ Gruzie 2004-2012
Charakteristika tématu práce (max 10 řádek): Práce se zaměřuje na způsob, jakým se Gruzie snažila v letech 2004-2012 ovlivňovat zahraniční politiku USA, států Evropské unie a Ruska vůči Gruzii. V tomto období, kdy vládl prezident Saakašvili a Sjednocená národní strana, se Gruzie pokoušela výrazně zesílit spolupráci se západními státy, hlavním cílem byl vstup do NATO a EU. Rusko se naopak Gruzie snažila odradit od vměšování se do gruzínských vnitřních záležitostí. Případ Gruzie je v práci zasazen do obecné debaty o moci malých států v mezinárodním prostředí, která se zabývá tím, jakým způsobem mohou malé státy ovlivňovat ostatní země. Práce využívá relativní definici moci v mezinárodních vztazích, tedy, že moc neznamená například vlastnictví surovin, ale reálnou schopnost měnit chování ostatních subjektů. Při rozdělení druhů moci práce vychází z rozdělení na měkkou/tvrdou moc (soft/hard power).
Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Práce byla od původního návrhu změněna zejména v oblasti použitých konceptů, nově přibyl koncept moci v mezinárodních vztazích a také rozdělení na měkkou a tvrdou moc. Napojení práce na debatu o zahraniční politice malých států bylo cílem práce už na začátku, v průběhu psaní se ale upřesnilo, že se práce bude zaměřovat na téma moci malých států v mezinárodním prostředí. Změnila se také empirická část, například její struktura (nyní jsou části o ovlivňování USA, EU a Ruska strukturovány podle konceptu měkká/tvrdá moc), došlo také k rozšíření některých částí oproti původnímu plánu (například se rozšířila část o ekonomických nástrojích Gruzie).
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): 1. Úvod 2. Definice pojmů - moc v mezinárodních vztazích a malý stát 4. Moc malých států - stav debaty 5. Uplatňování moci Gruzii na USA/EU 6. Uplatňování moci Gruzii na Rusko 7. Závěr
Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek): Gruzie na své západní spojence působila kombinací měkké a tvrdé moci. V rámci tří součástí

měkké moci (politické hodnoty, zahraniční politika a kultura) Gruzie nejvíce využívala část politických hodnot, které v jejím případě zahrnovaly zejména demokratické hodnoty, prozápadní smýšlení a efektivní způsob řízení státu. Ovšem hodnoty prezentované před západními státy se silně lišily od domácí reality. Tvrdá moc Gruzie spočívala v ekonomické, politické a bezpečnostní důležitosti pro Západ, kterou se Gruzie pokoušela využívat při jednáních se západními státy. V případě Ruska se Gruzie snažila působit výhradně tvrdou mocí, kterou převážně tvořily hrozby ze strany gruzínských politiků a agresivní akce bezpečnostních složek. Gruzie svými kroky chtěla Rusko odstrašit a zároveň upozornit západní státy a mezinárodní organizace na údajné bezpráví, které je na Gruzii pácháno.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

Coene, Frederik. *Euro-Atlantic Discourse in Georgia: The Making of Georgian Foreign and Domestic Policy After the Rose Revolution*. Londýn: Routledge, 2016.

De Waal, Thomas. *Georgia's Choices: Charting a Future in Uncertain Times*. Washington: Carnegie Endowment for peace, 2011.

Fels, Enrico. "Power in International Relations." In *Shifting Power in Asia-Pacific?*, 153–193. Cham: Springer, 2017.

Chong, Alan, and Matthias Maass. "Introduction: the foreign policy power of small states." *Cambridge Review Of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 381–382.

Chong, Alan. "Small state soft power strategies: virtual enlargement in the cases of the Vatican City State and Singapore." *Cambridge Review Of International Affairs* 23, č. 3 (2010): 383–405.

Long, Tom. "Small States, Great Power? Gaining Influence Through Intrinsic, Derivative, and Collective Power." *International Studies Review* 19 (2017): 185–205.

Maass, Matthias. "The elusive definition of the small state." *International politics* 46, č. 1 (2009): 65–83.

Mitchell, Lincoln A. "Compromising democracy: state building in Saakashvili's Georgia." *Central Asian Survey* 28, č. 2 (2009): 171–183.

Nye, Joseph S. *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. New York: PublicAffairs, 2005.

Ó Tuathail, Gearóid. *Near Abroad: Putin, The West And The Contest Over Ukraine And The Caucasus*. Oxford: Oxford University Press, 2016.

Etika výzkumu:**

/

Jazyk práce:

Čeština.

Podpis studenta a datum

14.6.2018

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlíte, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1)

informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).